

LUNDS
UNIVERSITET

Sakkunnigas rättsliga och sociala uppfattningar

- En kvalitativ studie av 2018 års sexualbrottsreform

Av Ebba Süssly & Jenny Johammar

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2019

Handledare: Karl Dahlstrand

Examinator: Anna Sonander

Abstract

Our interest to conduct this study emerged from the intense debate, which took place prior to the law reform regarding sexual crime. The aim is to review selected parts of the new legislation from a functionalistic perspective to tell if the legal norm fulfills its purpose. This was possible with the help from a selected group of expert witnesses and their comprehension of the modifications that sexual crime law in Sweden has undergone. We used qualitative semi structured interviews in combination with a thorough analysis of litigation and other written documents. To analyse the result we used Robert K. Merton's theoretical framework regarding manifest- and latent functions and dysfunctions. This in combination with Thomas Mathiesen's reasoning concerning the interaction between social and legal norms. Mathiesen emphasizes that these two elements should be studied in relation to each other to give more depth to the analysis. The result from the interviewees shows that the social and legal norms are dependent of each other. In the analysis the answers are used to immerse this reasoning and the conclusion shows that, even if the aim may be to separate the social and legal norms from each other, it is almost impossible to do so. After the completion of this study we are convinced that, independent of the social and legal norms creates manifest- or latent functions and dysfunction, they affect how we as citizens look at the written law and how the political processes affect the legal process.

Nyckelord: Frivillighet, Normer, Oaktsamhet, Sexualbrottsreform.

Uppsatsen omfattar: 14 980 ord.

Förord

Bakom detta arbete ligger vad som upplevs som oändliga timmars arbete. Därför vill uttrycka den tacksamhet vi känner för alla som deltagit i arbetet, ställt upp och hjälpt oss att göra detta möjligt. Utan er vore detta ingenting.

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår eminenta handledare, Karl Dahlstrand. Din uppmuntran, tydliga engagemang, uppfinningsrika idéer och intressanta invändningar har gett detta arbete en nyans vi inte trodde var möjlig. Ytterligare ett stort tack riktas mot de tio intervjupersoner vilka, trots hektiska scheman, avsatt sin tid för oss. Ni har gett arbetet sitt fantastiskt intressanta innehåll och utan er hade detta arbete inte varit någonting. Verkligen. Ingenting.

Låt oss även tacka de som, mer eller mindre motvilligt, läst igenom texten och gett oss värdefulla kommentarer. Speciellt tack till den blivande läraren Josefin, dina kommentarer var förträffliga. Ett tack riktas även till Hangaren i hus M, där otroliga mängder text producerats och energidrycker intagits. Extra tack till de sköna stolarna, de har skonat våra ryggar.

Slutligen vill vi ta tillfället i akt och tacka oss själva. Tack Ebba och Jenny för att vi stått ut med varandra och vänt och vridit på även de minsta detaljerna för att producerat denna fantastiska text. Tack!

Jenny Johammar & Ebba Süssly

Lund, maj 2019.

Förkortningar

BrB - Brottsbalken

BRÅ - Brottsförebyggande rådet

Prop. - Proposition

SFS - Svensk författningssamling

SOU - Statens offentliga utredning

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställning	3
1.3.1 Avgränsning	4
1.4 Rättssociologisk relevans	4
2. Bakgrund	5
2.1 Lagtexten	5
2.1.1 Gällande rätt	5
2.1.2 Tidigare gällande rätt.....	6
2.2 Bulgariedomen	7
2.3 Uppsåtsbegreppet	8
2.4 Frivillighet och samtycke	8
2.5 Statens offentliga utredning 2016:60	9
2.6 Lagrådets kritik	10
2.7 Proposition 2017/18:177	11
2.8 Sammanfattning	12
3. Tidigare forskning	12
4. Teoretiskt ramverk	14
4.1 Robert K. Merton	14
4.2 Tidigare tillämpning	15
4.3 Thomas Mathiesens utveckling av Robert K. Mertons teori	16
4.3.1 Åsyftade och icke åsyftade verkningar	17
4.3.2 Samhällets inverkan på rätten.....	17
4.3.3 Valet av Robert K. Merton och Thomas Mathiesen.....	18
5. Metodbeskrivning	18
5.1 Kunskapskällor	18
5.2 Tematisk analys	19
5.3 Kvalitativ intervju	19
5.4 Metoddiskussion	20
5.4.1 Genomförande av kodning	20

5.4.2 Urval av intervjupersoner	21
5.4.3 Forskningsetik	22
5.4.4 Reliabilitet och validitet	22
5.4.5 Objektivitet och tillförlitlighet.....	23
6. Resultat.....	24
6.1 Remissyttranden.....	24
6.2 Semistrukturerade intervjuer	25
6.2.1 Sociala uppfattningar.....	25
6.2.2 Rättsliga uppfattningar	27
7. Analys	34
7.1 Sociala uppfattningar.....	34
7.2 Rättsliga uppfattningar.....	36
7.3 Interaktionen mellan rättsliga och sociala normer	40
8. Avslutande diskussion	42
8.1 Framtida forskning	43
9. Referenslista.....	44
9.1 Offentliga dokument	44
9.2 Tryckta källor	44
9.3 Elektroniska källor.....	45
10. Bilagor	48
<i>Bilaga 1. Genomförande av kunskapsöversikt.....</i>	<i>48</i>
<i>Bilaga 2. Intervjuguide.....</i>	<i>52</i>
<i>Bilaga 3. Informationsbrev</i>	<i>53</i>
<i>Bilaga 4. Analys av remissyttranden</i>	<i>54</i>

1. Inledning

Den 28 februari 2019 offentliggjordes mål nr: B 17482-18 från Göteborgs tingsrätt där en man dömdes för oaktsam våldtäkt. Domen är en av de första i sitt slag och en konsekvens av 2018 års sexualbrottsreform. Den åtalade mannen och målsägande, vilket var en kvinna, hade tidigare haft en sexuell relation och under kvällen för brottet träffades de båda, tillsammans med gemensamma vänner, hemma hos den tilltalade. Då målsägande mårde psykiskt dåligt gick de till ett angränsande rum för att prata och väl i rummet genomfördes det samlag som ligger till grund för åtalet. I skuldfrågan bedömer Göteborgs tingsrätt att den tilltalade inte har gjort sig skyldig till en uppsåtlig våldtäkt. Han agerade dock oaktsamt och borde, enligt tingsrättens bedömning, förstått att målsägande inte deltog frivilligt. Därför döms den tilltalade för oaktsam våldtäkt och detta visar hur det nya oaktsamhetsrequisitet använts i svensk rätt sedan införandet den 1 juli 2018.

Få kan ha missat att debatten gällande den nya sexualbrottslagstiftningen är aktuell och relevant. Den nya lagstiftningen trädde i kraft under sommaren 2018 och kriminalstatistik från BRÅ talar för att behovet att utveckla ny lagstiftning på området har varit ytterst aktuell de senaste åren, trots att det genomfördes en reform så sent som 2013. Detta eftersom det skett en ökning av andelen av Sveriges befolkning som utsatts för sexualbrott. Det är även ett faktum att nästintill alla brottsoffer, över 90 procent, är kvinnor, vilket öppnar för en genuskonversation i samband med regleringen av BrB 6 kap. (BRÅ 2019). I media har detta uppmärksammas och ett oräkneligt antal sakkunniga har uttryckt både oro över och en längtan efter en reformering av BrB 6 kap. Det argumenteras för att rättssäkerheten skulle äventyras samtidigt som det skulle bli möjligt att döma någon för oaktsamhet i sexuella sammanhang. Det handlar om små nyanser, men starka åsikter.

1.1 Problemformulering

Intresset för 2018 års sexualbrottsreform grundar sig i den allmänna debatten gällande sexualbrott, samt att vi personligen finner ett intresse i ämnet. Som unga och välutbildade kvinnor i dagens samhälle är det nästintill omöjligt att inte vara medveten om eller delaktig i debatten gällande en reform av BrB 6.kap 1-3 §§. Debatten har uttryckt många olika åsikter och en aktör som var starkt för införandet av en samtyckeslagstiftning var Madeleine

Leijonhufvud och i en artikel skriven för SVT opinion skrev hon att "*Varje sexhandling utan samtycke ska vara straffbelagd*" (SVT opinion 2010). Detta ramar in problemområdet eftersom det är tydligt att det länge pågått en diskussion rörande en ny reform av sexualbrottslagstiftningen. Efter en djupdykning i ämnet konstaterades det att det från många håll även återfanns en skepticism gällande den nya samtyckesreglering och dess förutsedda verkan, inte minst gällande lagens förutspådda normativa verkan. Detta belyser problemområdet, att åsikterna kring införandet av en ny samtyckesreglering varit delade, och det skapade en vilja att fokusera på uppfattningar kring den nya regleringen.

Genomförandet av reformen är påverkad av svensk kriminalpolitik där utarbetade politiska riktlinjer används för att hantera kriminaliteten i samhället, och syftet är att arbeta brottsförebyggande. Detta ger sexualbrottsreformen relevans då lagstiftningen verkar allmänpreventivt. Sexualbrottsreformen syftade även till att sända ut ett normativt budskap och detta går hand i hand med kriminalpolitiken, som utöver att beröra straffandet av kriminalitet, har en normativ grund (Andersson & Nilsson 2017, ss.8;12). Efter att ha tagit del av allt detta ökade vårt intresse att studera problemområdet och detta med övertygelsen att en djupdykning är välmotiverad då ämnet sammanvävs genom dess rättsliga och sociala relevans.

1.2 Syfte

Syftet med detta arbete är att studera utvalda delar av 2018 års sexualbrottsreform, närmare bestämt BrB 6 kap. 1-3 §§ (SFS 2018:618), ur ett funktionalistiskt perspektiv för att se om den rättsliga normen uppfyller sitt ändamål. Vidare är intentionen att, från ett rättssociologiskt perspektiv, studera de rättsliga och sociala uppfattningar som ett antal utvalda sakkunniga uttrycker gällande sexualbrottsreformen. Detta är ett ytterst intressant forskningsområde i och med den upplevda övertygelsen att det innan lagändringarna fanns en opinion i samhället vilken efterfrågade lagstiftningen. Det är svårt att konstatera om rättsmedvetenheten kring dessa problem är hög eller låg, men det går att konstatera att det alltid funnits ett stort engagemang i samhället i relation det rättsliga arbetet. Ett tydligt exempel på detta är organisationen FATTA, vilka länge har jobbat för samtycke både i praktik och i lagstiftning (FATTA U.Å).

Detta arbete ämnar intervjuva ett antal utvalda sakkunniga för att ta del av deras uppfattningar gällande sexualbrottsreformen 2018, detta inkluderar de sakkunnigas uppfattningar om sexualbrottsreformen, både innan och efter genomförandet. Detta studeras med hjälp av kvalitativa intervjuer och utgår från Mertons teori om latent- och manifesta funktioner i kombination med Mathiesens utveckling av teorin. Detta med förhoppningen att kunna studera uppfattningar kring de åsyftade verkningarna hos reformen, likväl som uppfattningar om eventuella icke- åsyftade verkningarna. Frågeställningen syftar med detta till att studera sexualbrottsreformen på mikro- och makronivå, men mesonivå inkluderas då fokus även läggs på att studera lagens förarbeten. Detta kopplas sedan till hur lagändringen har verkat på en makronivå, det vill säga i samhället som helhet. Fokus har hela tiden varit att, med hjälpa av teorin, studera den växelverkan mellan de rättsliga och sociala normerna som finns i samhället för att se vilken roll de spelar.

1.3 Frågeställning

Här presenteras den rättssociologiska frågeställning som legat till grund för arbetet. Frågeställningen har utarbetats för att uppfylla syftet, vilket innebär att den ger svar på vilka rättsliga och sociala uppfattningar som fanns på de lagändringar som följde 2018 års sexualbrottsreform. Två forskningsfrågor har formulerats där huvudsakligt fokus ligger på den första. Dessa lyder som följer:

- *Vilka rättsliga och sociala uppfattningar uttrycker ett antal utvalda sakkunniga rörande sexualbrottsreformen som genomfördes i Sverige 2018?*
- *Hur ser de på de ändringar och konsekvenser som sexualbrottsreformen rörande BrB 6 kap. 1-3 §§ ledde till?*

Frågeställningen besvaras med hjälp av kvalitativa intervjuer som genomförts med tio utvalda sakkunniga. Vi har i vår studie valt att utgå från de sakkunnigas personliga och professionella uppfattningar och studera hur de tror att sexualbrottsreformen kan påverka både det rättsliga arbetet samt sociala normer rörande sexualbrott. De rättsliga uppfattningarna syftar till de som finns gällande sexualbrottsreformens påverkan på rättsväsendet, och de sociala uppfattningarna fokuserar på hur lagens normativa effekt tar sig uttryck i samhället. Fokus läggs även på diskussion om det finns diskrepans mellan rättsväsendet och samhällets uppfattningar om sexualbrottsreformen. Ytterligare diskussion väcks gällande genus, då en

strukturell ojämlikhet finns inbyggd i sexualbrotten, vilket både statistik och intervjuer tyder på.

1.3.1 Avgränsning

Frågeställningen avgränsas till svensk rätt och endast 2018 års sexualbrottsreform och dess förarbeten inkluderas, och fokus ligger endast på BrB 6 kap. 1-3 §§. Övriga paragrafer anses inte ha en mindre betydelse, de har endast uteslutits då frågeställningen inte rymmer studie av dem. Det är endast sociala och rättsliga uppfattningar som kommer inkluderas och information gällande dessa uppfattningar är primärt insamlat genom kvalitativa intervjuer med ett antal utvalda sakkunniga, vilket avgränsar frågeställningen ytterligare. Samtliga avgränsningar har gjorts med hänsyn till den kvalitativa metoden, vilket möjliggör ett djupgående arbete. Avgränsningen medför att de sammanfattningar som gjorts av berörda dokument, bland annat Proposition 2017:18/177 och SOU 2016:40, enbart sammanfattar det som rör BrB 6 kap. 1-3 §§.

1.4 Rättssociologisk relevans

Rättssociologin drivs av en vilja att beskriva rätten i samhället och inte utesluta viktiga komponenter i samspelet mellan rättsliga och samhällsliga normer (Mathiesen 2005, s.16). Detta skapar relevans eftersom arbetet ämnar studera sociala och rättsliga uppfattningar kring 2018 års sexualbrottsreform. Reformen genomfördes som en konsekvens av diskrepansen mellan rättsnormer och sociala normer i Sverige och lagstiftningen syftade till att minska diskrepansen. Detta refererar till det som Hydén och Hydén skriver, att rättsregler kan styras av olika intressen i samhället, varav vissa är sociala normer (2011, s.42).

Den rättssociologiska relevansen stärks ytterligare av att ett syfte med 2018 års sexualbrottsreform är att lagstiftningen ska verka normerande i samhället. Med hänvisning till det valda teoretiska ramverket är den sociala praktiken aldrig isolerad från den skrivna rätten och detta skapar ytterligare tydlighet (Merton 1957). Även kriminalpolitik spelar en roll när växelverkan mellan rätten och samhället beskrivs. Sedan 1970-talet har kriminalpolitik använts av politiska partier för att vinna poäng hos väljarna (Andersson & Nilsson 2017, s.7) och det har poängterats att sexualbrottsreformen användes för partiernas politiska vinning. Att politik påverkar samhället är kunskap, och att politiken påverkade sexualbrottsreformen blir

tydligt i och med de ledamöter som satt i 2014 års sexualbrottskommitté. Politiken agerar bro mellan rättens och samhällets växelverkan och deras ömsesidiga påverkan gör frågeställningen rättssociologisk relevant.

2. Bakgrund

Nedan presenteras i stora drag de rättsliga skeenden vilka föregick 2018 års sexualbrottsreform i Sverige. Avsnittet inleds med en genomgång av BrB 6 kap. 1-3 §§ i dess utformning innan och efter sexualbrottsreformen. Vidare redogörs för Bulgariedomen, ett fåtal relevanta begrepp, SOU 2016:60, kritik mot denna och avslutningsvis sammanfattas Prop. 2017:18/177. Syftet är att skapa förståelse för det rättsliga arbetet som ligger till grund för sexualbrottsreformen och ett teleologiskt synsätt har använts, vilket innebär att ändamålet med regleringen har granskats (Zetterström 2012, s.88). Dessa källor ligger till grund för arbetet i uppsatsen eftersom de förklarar varför lagändringen genomförts, hur den är utformad samt vilka förväntningar som fanns. Med anledning av att det anses nödvändigt att ta del av dessa förarbeten för att skapa en förståelse för den empiri som ligger till grund för analysen har dessa valt att nämnas här under bakgrunden och inte under resultatet.

2.1 Lagtexten

Följande avsnitt presenterar gällande lagstiftning och tidigare gällande lagstiftning avseende BrB 6 kap. 1-3 §§. Detta för att på ett överskådligt sätt visa vilka förändringar som har gjorts.

2.1.1 Gällande rätt

I relation till frågeställningen är BrB 6 kap. 1-3 §§ relevanta, där våldtäkt, oaktsam våldtäkt, sexuellt övergrepp samt oaktsamt sexuellt övergrepp kriminaliseras.

1 § fastslår att den som genomför ett samlag eller annan jämförbar handling med en individ som inte deltagit frivilligt döms för våldtäkt, och paragrafen beskriver att frivilligheten kan komma till uttryck "*genom ord eller handling eller på annat sätt*" (SFS 2018:618). Till detta följer tre exempel där individen inte kan anses delta frivilligt och dessa är: om frivilligheten kommit till uttryck till följd av hot, våld eller hot om våld, om gärningspersonen utnyttjar en

person i särskilt utsatt situation eller om gärningspersonen missbrukar en person i beroendeställning till gärningspersonen och på så sätt får offret att delta i den sexuella akten. I bedömningen tas det hänsyn till hur grovt brottet är samt om gärningspersonen har använt sig av grovt våld eller hot (Ibid).

1a § reglerar oaktsam våldtäkt och det avser en handling likt den som beskrivs i 1 § och där gärningspersonen är grovt oaktsamt i sitt handlande, men trots allt inte har uppsåt till den handling som beskrivs i 1 § (Ibid).

2 § berör sexuellt övergrepp och det avser de sexuella handlingar som begås mot en individ som inte deltar frivilligt. Här bedömer man om frivilligheten kommit till uttryck verbalt, via kroppsspråk eller på annat sätt, samt att de särskilt utsatta situationerna tas i beaktande i domstolens bedömning (Ibid).

3 § omfattar oaktsamt sexuellt övergrepp och rör den handling som beskrivs i 2 §, men gärningspersonen är oaktsamt till om den andra personen deltar frivilligt eller inte (Ibid).

2.1.2 Tidigare gällande rätt

Då det tidigare inte fanns någon motsvarighet till 1a § samt nuvarande 3 § uteblir de i detta avsnitt.

1 § fastslår att den som "*genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning*" förmår en person att genomföra ett samlag eller annan likvärdig handling döms för våldtäkt (prop. 2017/18:177 s.6). Skillnaden mellan detta och nu gällande rätt är att det tidigare ansågs vara våldtäkt om handlingen utförts med hjälp av hot, våld eller hot om våld, men vikten i nuvarande lagstiftning ligger på individens frivilliga deltagande. I andra stycket 1 § berörs särskilt utsatta situationer, men även dessa har utvecklats och ändrats i nuvarande lagstiftning och omfattar nu fler situationer, såsom om gärningspersonen utnyttjar en beroendeställning.

2 § reglerar sexuellt tvång, vilket i nuvarande lagstiftning benämns som sexuellt övergrepp. Paragrafen beskriver hur gärningspersonen "*genom olaga tvång förmår en person att företa eller tåla en sexuell handling*" (Ibid ss.7;8). I gällande rätt används brottsbeteckningen

sexuellt övergrepp istället för sexuellt tvång för att markera att tvång inte är ett rekvisit som behöver uppfyllas, utan individens frivillighet är det som lägger grund för om en handling är brottslig eller ej (Ibid ss.7;8).

2.2 Bulgariedommen

Nedan presenteras Bulgariedommen, vilken varit betydande eftersom den tydligt bidragit till den svenska diskussionen rörande införandet av en samtyckeslagstiftning.

2003 offentliggjordes en dom gällande en ung bulgarisk flicka, som vid två separata tillfällen, våldtagits av två olika män. Åtal väcktes aldrig i Bulgarien eftersom det inte fanns några bevis att gärningspersonerna hade använt sig av våld eller hot, vilket enligt då gällande bulgarisk rätt var en förutsättning för våldtäkt. Målsäganden hade inte heller gjort tydligt motstånd, vilket även det var ett krav för våldtäkt. Målsäganden vände sig till Europadomstolen och hävdade att Bulgarien hade brutit mot artikel 3, 8 och 14 i europakonventionen gällande mänskliga rättigheter. Målsäganden hänvisar till frozen fright och att det är en vanlig reaktion i våldtäktsituationer. Europadomstolen menar att i och med ratificeringen av europakonventionen gällande mänskliga rättigheter har samtliga länder skyldighet att straffbelägga alla handlingar som leder till sex utan samtycke (Global Health and Human Rights Databases 2004, s.1).

Detta rättsfall startade en debatt om Sverige gjorde sig skyldig till samma felaktigheter som Bulgarien. Frågan gällande en samtyckeslagstiftning fick ett uppsving och detta återfinns i media, där argument både för och mot en samtyckeslagstiftning presenterades. Madeleine Leijonhufvud instämmer med det som slogs fast i samband med Bulgariedommen och menar som en konsekvens av detta borde Sverige införa en samtyckeslagstiftning. Anne Ramberg, ordförande för Sveriges advokatsamfund, är av motsatt uppfattning. Madeleine Leijonhufvud menar då att om en samtyckeslagstiftning inte införs måste Sverige vara säkra på att det som uttryckts i samband med Bulgariedommen täcks av redan gällande lagstiftning, och att det som inträffat i Bulgarien är ett starkt argument för att börja utforma en samtyckesreglering (SVT Nyheter 2010).

Europakonventionen har sedan 1950-talet varit en del av svensk lagstiftning (SFS 1994:1219) och Sverige har arbetat med denna fråga under en längre tid då flertalet reformer gällande BrB

6 kap. genomförts. Genom medlemskapet i EU är svensk kriminalpolitik inte enbart påverkad av den svenska staten, utan en internationell påverkan kan ses (Andersson & Nilsson 2017, s.7). Under 2000-talet har Sverige totalt genomfört tre sexualbrottsreformer och redan under reformarbetet 2005 och 2013 diskuterades en samtyckeslagstiftning för att försäkra att de krav som ställdes i och med ratificeringen och implementeringen av europakonventionen med säkerhet uppfylldes. År 2005 var det främsta skälet emot en sådan förändring att fokus på målsägande skulle öka på ett icke önskvärt sätt. År 2013 uppgavs det att en stor förändring inte var önskvärd så snart efter den första sexualbrottsreformen (SOU 2016:60 s.14).

2.3 Uppsåtsbegreppet

En närmare beskrivning av uppsåtsbegreppet är lämplig för att skapa förståelse för införandet av ett oaktsamhetsrekvisit i BrB 6 kap. I svensk rätt återfinns det allmänna skuldkravet som omfattar två olika skuldformer, dessa är oaktsamhet och uppsåt. Uppsåt är den allvarligaste formen av skuld. Oaktsamhet innebär att gärningspersonen borde ha haft förståelse för vad hen har gjort utan att medvetet syftat till att åstadkomma skada (Asp & Ulväng 2014, s.47). För att förtydliga, uppsåt kommer i ett antal olika utformningar och beskrivs på en rad olika sätt i svensk lagstiftning. Gemensamt för dem alla är att uppsåt definieras som att någon genomfört en straffbar handling “[...]med syfte att åstadkomma en viss effekt [...]” (Lagen.nu U.Å).

2.4 Frivillighet och samtycke

Genom detta arbete används begreppet frivillighet eftersom det nu är det centrala begreppet i sexualbrottslagstiftningen. Nedan ställs begreppen frivillighet och samtycke i relation till varandra för att skapa en tydlig förståelse för vad de båda innebär.

Regeringen menar “[...]att våld, hot eller utnyttjande inte längre ska krävas för ansvar för våldtäkt eller sexuellt övergrepp, utan att regeringen ska utgå från att den sexuella handlingen har genomförts mot någon som inte deltar frivilligt” (Prop. 2017:18/177, s.30). Frivillighet definieras som möjligheten att göra något av egen fri vilja (Nationalencyklopedin 2019), och i propositionen beskrivs det att regeringen anser att begreppet på ett tydligt sätt reflekterar syftet med lagstiftningen, nämligen rätten till varje individs sexuella självbestämmande (Prop. 2017:18/177, s.31).

Samtycke å sin sida rör det jakande som sker i en sexuell akt när de deltagande parterna ger sitt medgivande. Enligt Svenska Akademiens ordlista så innebär samtycke att ett medgivande eller tillstånd har getts till något (1964), här blir skillnaden mellan frivillighet och samtycke tydlig. I sin bok "Sex och Samtycke" beskriver författaren Petter Asp att samtycke i sexuella kontexter alltid är beroende av de omständigheter kring hur ett "ja" har lämnats (2010, s.82). Med andra ord kan samtycke lämnas även när deltagandet inte är frivilligt (Ibid, ss.83;84).

2.5 Statens offentliga utredning 2016:60

2014 års sexualbrottskommitté presenterade 2016 utredningen "*Ett starkare skydd för den sexuella integriteten*", vilken anses var ett stort steg i arbetet med att utforma en samtyckeslagstiftning i Sverige. Nedan följer en översiktlig presentation av denna.

Som tidigare nämnts har det genomförts ett antal reformer gällande BrB 6 kap. under 2000-talet och som en konsekvens av att en samtyckeslagstiftning inte tidigare införts tillsatte regeringen år 2014 en sexualbrottskommitté. Uppdraget bestod bland annat av att utreda våldtäktsbrottet samt lämna förslag på hur ett oaktansamhetsansvar för våldtäkt skulle formuleras. I utredningen uttrycker kommittén att förslaget till en ny lagändring troligtvis inte kommer leda till fler fällande domar men att antalet anmälningar kommer öka. Med detta finns det en risk att andelen fällande domar, statistiskt sett, uppfattas som färre, trots att antalet uppklarade brott förblir densamma (SOU 2016:60 ss.15;16). Sexualbrottskommittén föreslår att samtycke ska ersättas med begreppet *frivillighet* eftersom *samtycke* redan används i en annan del av brottsbalken. I diskussionen gällande frivillighet refereras det i utredningen till frozen fright reaktioner och att det med dagens kunskap anses orimligt att ställa krav på att en person uttryckligen måste säga nej. Det ställs dock högre krav och ett uttryckt "nej" under pågående sexuell akt med hänvisning till rättssäkerhetsskäl. Vidare föreslår sexualbrottskommittén kriminalisering av *oaktansamhet*. Detta innebär gärningspersonen borde förstått att frivillighet inte fanns hos partnern (Ibid, s.24).

Sexualbrottskommittén bedömer förslagen på ändringen i sexualbrottslagstiftningen som ett steg mot ett mer jämställt samhälle, där förhoppningarna är att skjuta fokus från målsägande och mot gärningspersonen. Den nya lagstiftningen sägs även kunna genererar en normativ verkan och det skulle kunna påverka rådande samhällsvärderingar. Med detta hade man en

förhoppning att lagändringens normativa verkan skulle verka brottsförebyggande och diskursen kring sexualbrott skulle fortskrida (Ibid, s.117).

2.6 Lagrådets kritik

Tydligt är att SOU 2016:60 illustrerar flertalet positiva effekter av en ändring av BrB 6 kap. men en aktör som noga kritiserat förslaget på en samtyckeslagstiftning var lagrådet. I ett utdrag ur protokoll från sammanträde 2018-01-23 kan det läsas att: *“Bedömningen kommer att vara avhängig ett ställningstagande från den enskilde domaren av normativt slag, nämligen avseende vilket deltagande till vilka sexuella handlingar som i det aktuella fallet inte bör godkännas som fritt. Frågan huruvida det föreligger ett enligt lagstiftningen ”fritt” deltagande kan inte med tillräcklig säkerhet besvaras förrän i efterhand, när omständigheterna är utredda och bedömda.”* (Lagrådet 2018, ss.4;5). Detta innebär att lagrådet anser att det krav som ställs på förutsägbarhet inte kan anses vara uppfyllt eftersom bedömningen kommer vara beroende av den enskilda domaren. Det kommer med andra ord vara svårt att på förhand avgöra om gärningspersonen kommer bli dömd eller inte (Ibid, s.5). Detta i kombination med en rad annan kritik där lagrådet bland annat anser att det rättsliga behovet är bristfälligt och lagrådet anser det inte lämpligt att införa en samtyckeslagstiftning, i alla fall inte i den utformning som sexualbrottskommittén föreslår. Utdraget från protokoll vid sammanträde 2018-01-23 avslutas med att det slås fast att *“Lagrådet avstyrker de föreslagna 6 kap. 1–3 §§”* (Ibid, s.5). Trots denna hårda kritik väljer regeringen att lägga fram proposition 2017:18/177. Detta med reservation för att det gjordes mindre ändringar efter lagrådets kritik och efter eventuella åsikter från riksdagens utskott.

Sexualbrottskommitténs arbete har även kritiserats i media där artiklar vilka beskriver lagrådets hårda kritik florerat. Ett exempel återfinns i ett program från Ekot med rubriken: *Lagrådet sågar regeringens förslag till samtyckeslag*. Här spelas det upp ett uttalande som Stefan Löfven gjorde innan jul 2017 och där han menar att *“ Den här historiska reformen som regeringen nu lägger fram är en samtyckeslagstiftning. Den säger det som borde vara självklart, nämligen att sex ska vara frivilligt. Är det inte frivilligt är det olagligt”* (SR, 2018). I samma program berättar man även att alla partier utom ett vill ha en samtyckeslag. SD:s rättspolitiska talesperson, Adam Marttinen, yttrar i programmet att lagens nya utformning inte kommer hjälpa brottsoffer att få upprättelse (Ibid).

2.7 Proposition 2017/18:177

SOU 2016:60 granskades och kommenterades av remissinstanser innan regeringen överlämnade prop. 2017/18:177 till riksdagen, innehållande förslag på ändringar av BrB 6 kap., och den 1 juli 2018 trädde den föreslagna lagändringen i kraft (SFS 2018:618).

Regeringens bedömning är att "*Gränsen för straffbar gärning bör gå vid om deltagandet i en sexuell aktivitet är frivilligt eller inte.*" (prop. 2017/18:177, s.20), vilket stämmer överens med det som 2014 års sexualbrottskommitté uttryckt i SOU 2016:60. Remissutfallet gällande en samtyckeslagstiftning varierar, vilket presenteras mer ingående nedan. Regeringen och sexualbrottskommittén är eniga i sin bedömning gällande att benämna deltagandet som frivilligt istället för att använda begreppet samtycke. Detta eftersom samtycke redan används och har en annan betydelse i brottsbalken (Ibid, s.30). Gällande införandet av ett oaktsamhetsrekvisit är regeringen och sexualbrottskommittén delvis överens. Regeringen väljer att införa ett straffansvar för grov oaktsamhet genom att införa två nya brott, oaktsam våldtäkt samt oaktsamt sexuellt övergrepp (Ibid, s.44). Remissinstanserna var till största del positiva gällande ett oaktsamhetsrekvisit (Ibid, s.20). Sexualbrottskommittén föreslår även att brottsrubriceringarna *våldtäkt* och *sexuellt tvång* bör bytas ut till *sexuellt övergrepp* och *sexuell kränkning*. Regeringens bedömning stämmer inte överens med kommitténs förslag och de beslutar att endast byta ut brottsbeteckningen *sexuellt tvång* till *sexuellt övergrepp* (Ibid, s.24).

Regeringens bedömning är att antalet anmälningar kommer öka. Detta eftersom 2005- och 2013 års sexualbrottsreformer hade den effekten. De bedömer även att oaktsamhetsrekvisitet kommer leda till fler fällande domar och de har även förhoppningen att kriminaliseringen av oaktsamma gärningar kommer leda till mer aktsamt beteende vid sexuell samvaro. Lagen kommer på så sätt fungera brottsförebyggande. Det existerar även en förhoppning om att lagändringen kommer ha en positiv effekt på jämställdheten i samhället mellan män, kvinnor och personer med annan könsidentitet (Ibid ss.75;76). Här återfinns ett tydligt genusperspektiv vilket gör att en genusdiskussion är mycket relevant i förhållande till hela reformen då den har som syfte att minska de underliggande strukturella könsskillnaderna. Syftet med sexualbrottsreformen var med detta att stärka individens rätt till sexuell integritet,

samt sexuellt självbestämmande. Lagändringen skulle medföra att gränsen för en straffbar gärning, enligt BrB 6 kap., inte längre går vid hot och våld, utan vid frivilligt deltagande. Utöver detta föreslår regeringen att ett oaktsamhetsrekvisit för sexualbrott ska införas i enlighet med SOU 2016:60. Regeringens förhoppning är att den nya sexualbrottslagstiftningen ska sända ett normativt budskap till samhället och därmed påverka rådande samhällsvärderingar (Ibid, s.22). Regeringen beslutar att bestämmelserna ska träda i kraft 1 juli 2018 (Ibid, s.72)

2.8 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att små men betydande skillnader kan identifieras mellan den gamla och den nya lagtexten i BrB 6 kap. 1-3 §§. Dessa innefattar bland annat införandet av ett oaktsamhetsrekvisit och kravet på frivillighet i sexuella sammanhang. I och med sexualbrottsreformen 2018 är det nu möjligt att fälla en gärningsperson för våldtäkt om denne borde förstått att den andra parten inte deltog frivilligt. Vidare är det fastställt att Bulgariedomens startade diskussionen om Sverige hade anledningen att införa en samtyckeslagstiftning, med hänvisning till europakonventionen. Detta bidrog till en ökad debatt, inte minst i media, där åsikter både för- och emot fanns representerade. Denna debatt mynnade ut i en statlig utredning vilken presenterade ett resultat som sades stärka den sexuella integriteten. 2014 års sexualbrottskommitté ville bland annat ändra ett antal rubriceringar i BrB 6 kap. och man var tydlig med att ändringarna av sexualbrottslagstiftningen skulle generera en normativ verkan. Denna utredning mötte mycket kritik, inte minst från lagrådet, men regeringen valde trots detta att lägga fram ett förslag om en ny reglering av BrB 6 kap. Där betonade man ytterligare införandet av ett oaktsamhetsrekvisit och frivillighet. Detta betänkande röstades igenom och lagändringarna trädde i laga kraft i Sverige den 1 juli 2018.

3. Tidigare forskning

Det råder brist på forskning på 2018 års sexualbrottsreform samt övriga sexualbrottsreformer genomförda på 2000-talet och därför togs beslutat att sökandet inte skulle begränsas till endast rättssociologisk forskning. Vi reserverar oss för att det finns ytterligare relevant forskning men det som presenteras nedan är ett axplock av forskning vilken anses relevant i

förhållande till frågeställningen. Detta urval av tidigare forskning anses relevant då det relaterar till det problemområde som presenterats ovan. Forskningen hittades dels genom att studera tidigare kurslitteratur på RÄSA02 och RÄSA34 och dels via sökningar i databasen LubSearch där söksträngar “Reform AND våldtäkt AND Sweden”, “sexualbrott AND reform”, och “Kriminalpolitik AND Sverige AND Lag*” med flera har använts. Den tidigare forskningen har valts ut då de på något sätt berör ämnesområdet. Det första exemplet på tidigare forskning berör samtycke vilket den nya lagstiftningen bygger på, det andra exemplet studerar den svenska kriminalpolitiken vilken delvis ligger till grund för sexualbrottsreformen och det tredje exemplet berör Bulgariedomens vilken påverkade den svenska debatten rörande en samtyckesbaserad lagstiftning.

I antologin *Argumentation i nordisk straffrätt*, vilket är en bok som återfinns i litteraturlistan till RÄSA34, återfinns kapitlet “Samtycke eller ej? Ett aktuellt reformförslag” skrivet av Kerstin Berglund (2013) där hon är kritisk till SOU 2010:17. I sin natur möter inte begreppet frihet några begränsningar men SOU 2010:17 omfattar endast ett begränsat antal definitioner. Berglund är även kritisk till den synen på självbestämmande då hon menar att gamla spelregler fortfarande gäller och hon problematiserar att man alltid kommer lyfta fram det som av ideologiska skäl passar in i rättssystemet. Detta blir tydligt i relation till sexualbrott då Berglund menar att bland annat självbestämmande i relation till kvinnans roll och den sexuella friheten fortfarande har sina givna ramar. Berglund frågar sig om detta verkligen var rätt väg att ta för att skydda kvinnans självbestämmande (Nordlöf 2013, ss.94;114).

Följande två studier hittades via sökningar i databasen LubSearch. Den första är en artikel publicerad i tidningen “Sociologisk forskning” författad av Klara Hermansson presenteras en diskursanalys av den svenska tryggheten som en kondenserad symbol, vilket är en symbol som väcker vissa typer av känslor och gensvar hos människor då de symboliserar hot eller förtröstan. Trygghet är centralt i den kriminalpolitiska debatten och Hermansson analyserar hur tre politiska partier förhåller sig till begreppen trygghet och otrygghet i riksdagsvalen 2006, 2010 och 2014. Hermansson nämner bland annat att socialdemokraterna har kommit att använda en mer konservativ kriminalpolitik som hon benämner som en “lag-och-ordning-politik”. Det skapar ytterligare relevans i förhållande till uppsatsens frågeställning då socialdemokraterna bildade regering i valet 2014 vilket var när 2014 års sexualbrottskommitté tillsattes och påbörjade sin utredning - på regeringens uppmaning (Hermansson 2018, ss.179;197).

Även ett utdrag ur antologin "Criminal law" återfinns kapitlet "M.C. v. Bulgaria – a Swedish Perspective" skrivet av Petter Asp (2009) hittades via sökningar i databasen LubSearch. Asp berör den omtalade Bulgariedomens och menar att den bidrog till frågan om Sverige borde införa en samtyckeslagstiftning. Detta i relation till den samtyckesutredning som Madeleine Leijonhufvud genomförde på uppdrag av Miljöpartiet. Asp menar att förslaget är ohållbart eftersom han ser det som orimligt att det i samtyckesutredningen refereras till Bulgariedomens och att det i samband med den skulle finnas ett krav för Sverige att införa en samtyckeslagstiftning. Detta inte minst med hänvisning till att många reformer av den svenska sexualbrottslagstiftningen genomförts. Asp fortsätter med att kommentera att samtycke är ett komplicerat begrepp och att det är befogat att påstå att detta redan fanns reglerat i då gällande svensk rätt. Asp utesluter inte att det kan bli en realitet i framtiden men så bör innebörden av begreppet samtycke tas i särskilt beaktande (Wahlgren 2009, ss.192;211).

4. Teoretiskt ramverk

I följande avsnitt presenteras den teori som tillämpas på resultatet. Valet föll på att använda Robert K. Mertons teori kring latent och manifesta funktioner via Thomas Mathiesens utvecklade teori kring det samma. Därför kommer först Mertons teori presenteras, för att visa grunden som Mathiesen utgår ifrån, och sedan presenteras Mathiesens resonemang.

4.1 Robert K. Merton

I boken "Social Theory and Social Structure" (1957) beskriver Robert K. Merton hur han utvecklade ett antal begrepp som både refererar till det uttalade syftet med olika fenomen och det som senare visar sig bli dess konsekvenser. Merton levde med övertygelsen att *latent funktionerna* vidgar vyn hos den kunnige till att fokusera på det som inte är ett uttryckt syfte. Merton förtydligar hur de *manifesta-* och *latent funktionerna* går från teoretisk kuriositet till faktisk verklighet genom att referera till den regndans som enligt tradition utförs ursprungsbefolkningen i USA. Dansens uttalade syfte är att skapa regn och på så sätt gynna jordbruket men detta har även positiva effekter för gruppens sammanhållning. Dansen har en *latent funktion* (Ibid, s.64).

Merton definierar *funktioner* som de observerade positiva konsekvenser, och motsatsen till detta är *dysfunktioner*, vilka beskrivs som konsekvenser med en negativ effekt. Merton påpekar att ett fenomen kan vara både en funktion och dysfunktion, vilket bidrar till analysens komplexitet (Ibid, s.51). Begreppsramen innehåller även *manifesta funktioner*, alternativt *dysfunktioner*, vilka är de uttalade åtgärderna vilka påverkar systemet positivt, alternativt negativt. De icke uttalade konsekvenser benämns som *latenta funktioner*, vilket fokuserar på de verkningar som inte varit uttalade. Detta i relation till *latenta dysfunktioner* vilka är negativa för systemet (Ibid ss.65;66). Merton framför att det inte är enkelt att studera sociala processer och att *manifesta* och *latenta funktioner* bör studeras som en enhet. Han skriver att “*the introduction of the concept of latent functions in social research leads to conclusions which show that “social life is not as simple as it first seemed”*” (Ibid, s.68). Innan det perspektiv som Merton diskuterar anammades säger han att det mesta upplevdes vara svart eller vitt, men genom att inkludera studiet av *manifesta* och *latenta funktioner* i relation till varandra vidgas perspektivet till att innehålla tidigare gråzoner (Ibid, s.68).

4.2 Tidigare tillämpning

Det teoretiska ramverket som styr analysen i detta arbete är *latenta-* och *manifesta funktioner*. I samband med det undersökte vi hur ramverket anpassats i tidigare forskningsområden. Som tidigare nämnt är det valda problemområdet nästintill utforskat och det innebär att tillämpningen av den valda teorin inte finns på området. Det utesluter inte ett utforskande eller att det teoretiska ramverket använts inom andra områden, tvärtom. Det utesluter inte heller att det inte finns annan rättssociologisk forskning där teorin använts. Det är rimligt att sträcka ut en hand och se hur den anpassats inom andra former av samhällsvetenskaplig forskning. Nedan följer en presentation av två relevanta arbeten.

I artikeln “Compliance or Obscurity? Online Anonymity as a Consequence of Fighting Unauthorised File-Sharing” presenteras forskning av Måns Svensson och Stefan Larsson (2010) och det teoretiska ramverket återfinns. Trots att lagrummet är vitt skilt från sexualbrottslagstiftningen anser vi detta relevant att presentera då teorin används på ett, med oss, jämförbart sätt. Artikeln är rättssociologisk och diskussionen kretsar kring de EU direktiv från år 2004 som år 2009 implementerades i svensk lagstiftning i form av Ipred-lagen, vilken reglerar immateriella rättigheter. De *manifesta-* och *latenta funktionerna* med lagen beskrivs

och det teoretiska ramverket används vidare för att förklara relationen mellan Ipred och online anonymitet genom att se en koppling mellan lagen och sociala normer. Larsson och Svensson väljer att använda Mertons beskrivning av ramverket och väljer att fokusera de *latenta funktionerna* av implementeringen av Ipred-lagen (Ibid, ss.77;100).

Ytterligare en tillämpning av Mertons teoretiska ramverk återfinns i artikeln “Do informed consent documents for cancer trial do what they should? A study of manifest and latent functions” där forskning av Natalie Armstrong presenteras (2012). Artikeln är av intresse då fokus ligger på att studera de *manifesta-* och *latenta funktioner* som kan genomsyra sociologiska områden. Artikeln presenterar en studie där fokus ligger på de informationsbrev som skickas ut till de som blivit inbjudna att delta i medicinsk forskning. Med hjälp av Mertons begrepp belyser forskarna att det inte finns någon enkel och snabb lösning när det gäller att öka den sociala förståelsen för den institutionella rollen som breven spelar. Som en del av analysen föreslår forskarna att fokus borde ligga på det som Merton definierar som *latenta funktioner* av dessa informationsbrev. Detta för att kunna förklara varför, trots att läsbarheten och förståelsen av dessa dokument är låg, dessa inte uppfyller sina *manifesta funktioner* och åsidosätter patientens eget beslutsfattande, finns kvar som ett element av medicinsk forskning (Ibid, ss.1230;1245).

Dessa forskningsexempel skiljer sig från varandra i sak, men de förenas i och med det teoretiska ramverket. De visar att teorin på ett framgångsrikt sätt tidigare använts och detta skapar rimlighet och understödjer valet av att använda *latenta-* och *manifesta funktioner* som teoretiska ramverk i detta arbete.

4.3 Thomas Mathiesens utveckling av Robert K. Mertons teori

I sin bok “Rätten i samhället - en introduktion till rättssociologi” (2005) utvecklar Mathiesen Mertons teori om *manifesta- och latenta funktioner*, därför har Mathiesens verk valts ut som teoretiskt ramverk för den genomförda studien. Precis som Merton delar Mathiesen upp lagens verkan i åsyftade- samt icke åsyftade verkningar, vilka översätts till *manifesta-* och *latenta funktioner*. Dessa beskrivs ur ett samhälleligt perspektiv och ett rättsligt perspektiv då Mathiesen är av åsikten att de rättsliga och sociala normerna är tätt sammankopplade och bör analyseras som en enhet (Ibid, s.81). Vi väljer att använda teorin i ett större perspektiv och inte nödvändigtvis på den detaljnivå som Mathisen beskriver, då syftet är att vidga teorins

användningsområde. Både Merton och Mathiesen är övertygade om att normers funktion och dysfunktioner inom ett socialt systemen bör studeras i relation till varandra och det ger teorin ytterligare relevans, speciellt med uppsatsens funktionalistiska syfte. Detta eftersom Mathiesens utveckling av Mertons teori hjälper oss att studera rättsliga och sociala normer i relation till de uppfattningar som de sakkunniga uttalade, samt de manifesta- och latent funktioner som följde 2018 års sexualbrottsreform, både i samhället och inom rättsväsendet.

4.3.1 Åsyftade och icke åsyftade verkningar

Mathiesen beskriver att rättens inverkan på samhället tydliggörs genom studier av de åsyftade- och icke åsyftade verkningarna av rättens arbete. De åsyftade verkningarna är inte alltid uttalade, de är snarare ideala än reella samt att de uttalade åsyftade verkningarna, enligt Mathiesen, ofta är vaga och därför kan vara svåra att tolka (Mathiesen 2009, s.29). Att identifiera de icke åsyftade verkningarna kan vara svårt, då de vanligtvis skiljer sig oerhört lite från de åsyftade verkningarna, och därför är det en fördel att studera verkningarna i relation till varandra (Ibid, s.29). De icke åsyftade verkningarna menar Mathisen är de som inte är uttalat förväntade, men Mathiesen anser att det bör nämnas att dessa är ”mer eller mindre” icke åsyftade verkningar (Ibid, s.68). I diskussionen kring detta berör Mathiesen strömbrytarteorin, vilken är en teori som betonar uppfattningen om att kriminalisering av en handling omedelbart ger den åsyftade effekt som den bedömts ha, att individer har en övertro på lagars verkan och tror att samhällsliga problem kan avhjälpas genom kriminalisering. Detta kan enligt Mathiesen liknas vid att man slår av och på en strömbrytare (Ibid, ss.58;59).

4.3.2 Samhällets inverkan på rätten

Mathiesen presenterar, bland flera, två sociologiska perspektiv vilka är av intresse för uppsatsen. Det första är *normperspektivet* vilket utgår från att sociala normer påverkar rättsliga normer. Detta innebär att när en social norm förändras bör även den rättsliga normen ändras för att återspegla samhällsopinionen. Det andra perspektivet benämner Mathiesen som *opinionsperspektivet* och där menar han att det är samhällsopinionen som påverkar rättens utveckling genom samhällsinvånarnas kollektiva åsikter och tankar om världen och samhället. Det kan vara svårt att skilja på dessa två då normer delvis styr opinionen påpekar Mathisen (Mathiesen 2009, ss.86;87). Mathiesen betonar även att rättsliga normer alltid verkar i det aktuella samhällsklimatet vilket gör att dessa påverkas av olika förhållande, och det bör tas i

beaktande i en analys av de åsyftade och icke åsyftade verkningarna. Lagens verkan kan komma att påverkas av vilket samhälle som den verkar i då rättsregler endast rör ett specifikt system av alla som styr människors vardag. Om den rättsliga normen passar in i samhället som den återfinns i kommer de åsyftade verkningarna uppfyllas lättare då den följer samhällets politiska, ekonomiska och sociala åsikter (Ibid, s.60). *Normsperspektivet* och *opinionsperspektivet* är av intresse då 2018 års sexualbrottsreform bland annat tog avstamp i den rådande samhällsdebatten rörande sexualbrott.

4.3.3 Valet av Robert K. Merton och Thomas Mathiesen

Det teoretiska ramverket är ytterst användbart i detta arbete eftersom de uppfattningar som uttrycks gällande 2018 års sexualbrottsreform riktats mot de *manifesta funktioner*, alternativt *dysfunktioner*, som lagen ansågs kunna realisera. Detta i kombination med reformens *latenta funktioner*, alternativt *dysfunktioner*. Detta kombineras med Mertons tankar och begreppen *latenta-* och *manifesta funktioner* kommer att användas med anledning av att dessa är mer etablerade i en forskningskontext. Mathisens syn på att studera rättens påverkan samhället samt samhällets påverkan på rätten kommer inkluderas då Mathiesen menar att det finns ett samspel. Han menar att dessa med fördel studeras i relation till varandra eftersom det, som tidigare nämnt, ofta inte är en självklarhet hur de skiljs åt (Mathiesen 2009, s.81). Det överliggande funktionalistiska perspektivet återfinns här, vilket fokusera på den komplexa växelverkan mellan olika element som utspelar sig inom ett system. Detta speglar det teoretiska ramverk på så sätt eftersom att både Merton och Mathiesen är övertygade om att de olika funktionerna inom ett system bör studeras i relation till varandra (Ibid, ss.62;63).

5. Metodbeskrivning

5.1 Kunskapskällor

Tillgången på kunskapskällor gällande 2018 års sexualbrottsreform har studerats genom en systematisk kunskapsöversikt. Översikten och tillhörande deskriptiv- och tematisk analys i sin helhet återfinns i *bilaga 1*. Syftet var att identifiera kunskapskällor på området och skapa en bild av behovet av forskning. Resultatet av översikten visade att det råder brist på kunskapskällor i koppling till problemområdet. Detta kom inte som en överraskning då det är mindre än tolv månader sedan ändringen av BrB 6 kap. Eftersom det är ett snävt och

utforskat område tvivlar vi inte på att det dagligen produceras texter i koppling till detta, vilket innebär att det troligtvis kommer publiceras ytterligare kunskapskällor inom området.

5.2 Tematisk analys

För att samla in information om uppfattningar gällande 2018 års sexualbrottsreform har de remissyttranden som regeringen begärde, efter att SOU 2016:60 publicerats, granskats. Totalt har 64 remissyttranden inkluderats och metoden för granskningen har varit en tematisk analys (Bryman 2011, s.528). Det innehåll som ansetts relevant i förhållande till reformen har kategoriserats utefter tre stående kategorier, vilka presenteras utförligt i resultatet. Relevansen av innehållet i remissyttrandena har avgjorts genom att identifiera de olika underrubrikerna i texterna och endast berör BrB 6 kap. 1-3 §§.

5.3 Kvalitativ intervju

Med hänsyn till frågeställningen togs beslutet att genomföra semistrukturerade kvalitativa intervjuer med ett antal utvalda sakkunniga. Dessa stod för den primära empirin och den kvalitativa intervjuformen valdes eftersom syftet med intervjuerna var att få fram information om intervjupersonens uppfattningar gällande 2018 års sexualbrottsreform. Denna metod ger intervjuaren utrymme att be intervjupersonen fördjupa, tala fritt och denne begränsas inte i sina svar (Ryen 2011 s.49).

Ett antal generella frågor fick styra intervjun, och dessa kompletterades under intervjuens gång med mer specifika frågor vilka passade sammanhanget och intervjupersonen (Bryman 2011, s.415). Intressanta tankar från tidigare intervjuer kunde tas upp, men frågorna hade sitt huvudsakliga ursprung i den tematiska analysen. Dessa användes eftersom de ramar in åsiktsskiljaktigheten på ett lämpligt sätt och för att de representerar den kritik som påverkat det slutliga lagförslaget. Intervjuguiden som använts vid intervjuerna finns bifogat i *bilaga 2*.

Tre intervjuer genomfördes ansikte mot ansikte, medan resterande intervjuer genomfördes via telefon vilket öppnade för möjligheten att genomföra intervjuer där geografisk plats inte var avgörande. Det begränsade med andra ord inte urvalet av intervjupersoner (Ibid, s.432). En

skillnad mellan dessa två intervjumetoder är att kroppsspråk inte kunde noteras vid telefonintervjuer, men det hade ingen större betydelse vid intervjuerna utförda ansikte mot ansikte då kroppsspråket inte gav svaren någon djupare betydelse. Det bör även tas i beaktning att intervjuer utförda ansikte mot ansikte tenderar att bli längre vilket är en effekt av ett personligt möte då bekräftelsen av information leder till fylligare och mer detaljerade svar. Men då vi lyckades samla ihop tillräcklig med empiri med kombinationen av telefonintervjuer och intervjuer ansikte mot ansikte ansågs detta inte vara av nackdel. Med detta sagt innebär det inte att informationen som utvinns under en telefonintervju på något sätt är mindre värd eller kommer behandlas på annat sätt (Denscombe 2009, s.28). Samtliga intervjuer spelades in och vi var relativt skonade från tekniska svårigheter, vilket annars är en risk vid telefonintervjuer (Bryman 2011, s.428).

5.4 Metoddiskussion

5.4.1 Genomförande av kodning

Innan kodning påbörjades transkriberades intervjuerna utifrån en förbestämd mall, vilket gjorde att informationen var sammanställd i ett och samma format. Vi transkriberade fem intervjuer vardera, oberoende av vem som var intervjuare och medlyssnare under de olika intervjuerna. Den faktiska kodningen genomfördes för hand med penna och papper och vi kodade först fem transkriberingar vardera och bytte sedan och kodade resterande fem transkriberingar. På så sätt var alla tio intervjuer kodade två gånger och olika synsätt och tankar täcktes upp. Den faktiska kodningen såg ut som följer; Alla intervjuer lästes först igenom utan att någonting antecknades varpå de lästes igenom ytterligare och då skapades anteckningar i marginalen. Efter detta granskades koderna kritiskt och fanns det flera ord som beskrev samma företeelse förenades dessa under en kod. Detta för att tidigt skära ner på koderna och skapa en tydlig systematik i materialet, och detta följdes av en koppling mellan intervjuerna och den valda teorin. Genom kodningsprocessen bortsågs det inte från att resultatet skulle tolkas och kodningen genomfördes med syftet att skapa en förståelse men också för att skapa en systematisk och tydlig grund för den kommande analysen eftersom det i slutändan är den generella betydelsen av resultatet i relation till frågeställningen som är intresse (Bryman 2008, ss.523;525). Förtrogenhet med materialet har skapats löpande då vi arbetat mycket med materialet löpande under arbetsprocessen (Denscombe 2009, ss.369;373).

Att inte ta textbitar ur sitt sammanhang fanns med i tanken under hela kodningen och undveks då risk att det "narrativa flytet" försvinner om enstaka textbitar bryts ut och representerar en längre del av texten. Detta har undvikits genom att citat på ett noggrann och tydligt sätt förts från transkriberingen in i den slutgiltiga texten, och för att ytterligare förhindra felaktigheter har även citaten kontrollerats med enskilda intervjupersoner för att bekräfta att citaten återgivits korrekt (Bryman 2008, ss.526;528).

5.4.2 Urval av intervjupersoner

Urvalet var inledningsvis ett handplockat målstyrt urval då vi valde att kontakta de sakkunniga vilka ansågs mest relevanta för uppsatsen frågeställning (Bryman 2011, s.434). För att få svar på frågeställningen var det viktigt att välja intervjupersoner som skulle generera värdefull information inom ämnet vilket gjorde ett subjektivt urval mest lämpligt. Utifrån lagens förarbeten kunde många intressanta individer väljas ut och kontaktas. Detta är inte endast ett ekonomiskt urval utan det genererar relevanta och kunniga informanter (Denscombe 2009, s.37).

I kombination med det subjektiva urvalet användes även ett snöbollsurval. Det målstyrda urvalet gav de första intervjupersonerna, vilka senare kunde hänvisa vidare till andra personer som de ansåg relevanta i förhållande till frågeställningen. Detta har gjort att urvalet växt under arbetets gång och underlättat kontakt med nya möjliga intervjupersoner (Ibid, s.38). Ett mål var att åstadkomma en så jämn könsfördelning som möjligt, vilket lyckades. För att göra detta kombinerades tidigare urval med ett kvoturval (Ibid, s.197). Här bör noteras att intervjupersonerna valdes främst utifrån deras lämplighet, inte utifrån deras kön, eftersom att målet att besvara frågeställningen gick före eventuell könsfördelning. I slutändan resulterade kvoturvalet i att fem män och fem kvinnor intervjuades vilket vi är nöjda med. Totalt tillfrågades sju män och fjorton kvinnor där fem av männen svarade ja och resterande två inte svarade alls. Av de fjorton tillfrågade kvinnorna svarade fem ja, åtta svarade nej och en svarade inte alls.

Hur många intervjuer som skulle genomföras beslutades inte på förhand utan genomfördes tills mättnad uppnåddes, självklart fanns dock en begränsning i tid och resurser (Ryen 2004, s.86). Första kontakt togs via mejl, där presenterades såväl intervjuförfrågan som uppsatsens frågeställning så att de tillfrågade skulle ha möjlighet att ta ställning till huruvida de ville

medverka eller inte. På det stora hela var reaktionerna positiva och relativt snabbt återkopplade ett antal individer som senare blev de första intervjupersonerna. Informationsbrevet som skickades ut i intervjuförfrågan återfinns i *bilaga 3*.

5.4.3 Forskningsetik

De fyra forskningsetiska principerna har tagits i beaktande under arbetets gång. Informationskravet uppfylldes genom att intervjupersonerna redan vid inledande mejlkontakt informerades om i vilket syfte forskningen genomförs, och de blev väl informerade om att obehöriga inte skulle ha tillgång till informationen. Samtyckeskravet uppfylldes genom att det tydliggjordes att intervjun spelades in med intervjupersonernas godkännande, samt att de när som helst kunde avbryta. Nyttjandekravet säkerställs genom att det insamlade materialet enbart används för den uppsatsen samt att allt material kommer raderas när uppsatsen är godkänd för att förhindra spridning (Bryman 2011, ss.131;132). Majoriteten av intervjupersonerna är offentliga då många av dem nämnts i offentliga dokument och reportage men eftersom de inte benämns med namn i arbetet och eftersom, om de så önskade, fick granska de uttalanden som skulle inkluderas i arbetet, uppfylldes konfidentialitetskravet (Ibid, s.132). Genom att ta hänsyn till ovanstående kriterium försäkrades det att forskningen genomfördes med respekt för de grundläggande kraven för en god forskningsetik.

5.4.4 Reliabilitet och validitet

När det gäller kvalitativ forskning är det nästintill omöjligt att upprepa datainsamlingen eftersom det bland annat inte är möjligt att återskapa en social inramning, dock är det i kvalitativ forskning inte rimligt att helt avstå från de vetenskapliga kraven. Diskussionen nedan förs med utgångspunkt i detta, att det i kvalitativ forskning inte går att applicera innebörden av olika begrepp på samma sätt som i kvantitativ forskning (Denscombe 2009, s.379).

För att hålla en hög kvalitet på genomförandet av arbetet har hänsyn tagits till den externa och interna reliabiliteten. Med tanke på frågeställningen kan det uppstå problem med replikeringen eftersom de åsikter som intervjupersonerna uttrycker i relation till detta arbete kan komma att omvärderas desto mer tid som passerar efter att intervjuerna genomförts, vilket gör att en exakt replikering är svår (Bryman 2011, s.352). I arbetet med att garantera en hög

intern reliabilitet har ett förutbestämt kodningsschema använts som vi gemensamt har sammanställt samt testat på utomstående dokument för att garantera att det använts på ett så likvärdigt sätt som möjligt (Ibid, s.352).

För att säkerställa validiteten gjordes en bakgrundskoll av intervjupersonerna för att säkerställa att de inte uttalade sig om någonting utanför sitt verksamhetsområde. Även den interna och externa validiteten har beaktats under forskningens genomförande för att säkerställa kvalitén och trovärdighet (Denscombe 2009, ss.265;266). Med tanke på att studien endast fokuserar på en liten del av det möjliga urvalet av svenska sakkunniga inom området är det rimligt att påstå att den externa validiteten, överförbarheten, i detta arbete anses vara relativt god. Möjligheten att överföra resultatet till en annan oberoende social grupp är inte rimligt, men det finns möjlighet att överföra resultatet på en likvärdig grupp. Detta urvalet är representativt för populationen, förutsatt att populationen definieras som sakkunniga med kunskap på samma nivå och inom snarlikt område (Ibid, ss.382;383). I ytterligare syfte att öka validiteten var båda forskarna närvarande vid intervjuerna och vi genomförde varannan intervju. Detta för att undvika missuppfattningar och att byta intervjuare var ett sätt att säkerställa att intervjuarens "jag" inte påverkade innehållet i de genomförda intervjuerna vilket kan påverka validiteten (Ibid, s.381). Den som agerade medlyssnare antecknade vad som sades. Detta skapade ett djup i informationen då sådant som kroppsspråk, byte av tonläge och andra faktorer kunde dokumenteras.

5.4.5 Objektivitet och tillförlitlighet

Under denna kvalitativa studie har vi som utfört studien spelat en stor roll och är nära kopplade till mätinstrumentet (Denscombe 2009, s.381). Objektivitet är viktigt men vi riskerar att påverkar resultat på grund av olika faktorer, bland annat att vi är unga kvinnor, vilka är medvetna om debatten och, med anledning av vår livssituation, känner en stort engagemang i frågan. I detta arbete definieras objektivitet som neutralitet och det innebär att vi inte bortser från intressen eller omständigheter som inte stämmer med egna övertygelser. Det har även varit viktigt att hitta en balans och en acceptans kring att det egna perspektivet inte är det enda existerande (Eriksson & Weidersheim-Paul 2014, s.64). Detta i kombination med ett öppet sinne, att vi inte bortser från sådant som inte stämmer överens med den egna uppfattningen, skapar objektivitet. Det kan rentav vara positivt att inkludera avvikelser då det visar på en

förståelse för att det existerar konkurrerande förklaringar och att det egna resultatet inte är problemfritt (Denscombe 2009, s.385;386).

Även tillförlitlighet återfinns, i och med den tydliga transparensen. Vi har som sagt försökt förhålla oss så neutralt som möjligt till såväl intervjupersonerna som materialet och intervjuguiden innehöll endast ett fåtal ledande frågor och värdeladdade ord. Vi var också noga med att försöka bortse från eventuella förutfattade åsikter och förväntningar på intervjupersonerna såväl som resultatet. Det är dock inte möjligt att förneka att frågeställning är vald utifrån vårt subjektiva intresseområde vilket kan komma att påverka synen på ämnen. Ingen av oss har personligen varit i kontakt med dessa bestämmelser på en privat nivå, vi har inte själva varit utsatta för något sexualbrott, vilket minskar den subjektiva vinkel som det hade kunnat medföra (Bryman 2011, s.368).

6. Resultat

Nedan följer en presentation av de remissyttranden som analyserats och efter det kommer en grundlig presentation av den information som framställt genom de totalt tio semistrukturerade intervjuerna.

6.1 Remissyttranden

En tematisk analys genomfördes på de totalt 64 remissyttranden som regeringen fått in efter SOU 2016:60 publicerats. Remissyttrandena kan delas in i följande kategorier: Universitet, domstolar, föreningar, förbund, statliga institutioner, myndigheter, sjukhus och organisationer. En detaljerad förteckning av alla remissyttranden och dess ursprung återfinns i bilaga 4.

I analysen placerades alla 64 remissyttranden i tre olika kategorier. Inom den första kategorin, "*majoriteten positiva uppfattningar*", placerades 44 dokument. Viktigt är att notera att denna kategorisering bestämts utifrån vad som anses positivt, neutralt respektive negativt i relation till den gällande frågeställningen. Alla 44 remissyttranden är positiva till bland annat införandet av begreppet frivillighet och oaktsamhetsrekvisitet. Intressant är dock att många av

dessa remissinstanser delar åsikter gällande paragrafer som lämnas utanför den aktuella frågeställningen.

Inom den andra kategorin “*majoriteten neutrala uppfattningar*” placerades elva remissyttranden. De placerades där eftersom de bland annat uttrycker att förslaget inte ligger inom deras område, att de avstår från att lämna synpunkter eller att de inte har något att tillföra i frågan.

Ytterst intressant i detta sammanhang är de remissyttranden vilka är negativa till den nya regleringen. Inom kategori tre, “*majoriteten negativa uppfattningar*”, återfinns nio dokument, där majoriteten av de tingsrätter som tillfrågats ingår. Även Svea Hovrätt, Stockholms universitet, Kvinnofronten, Sveriges advokatsamfund och Se sambandet återfinns inom denna kategori. Tingsrätterna har gemensamt att de ser SOU 2016:60 ur ett tillämpningsperspektiv, vilket gör att de skiljer sig från de övriga remissinstanserna. Intressant är att Sveriges advokatsamfund uppfattas vara budbärare av det remissyttrande innehållande mest negativ kritik. Sveriges advokatsamfund skriver i sitt yttrande att de “*Avstyrker utredningens förslag till samtyckeslagstiftning och motsätter sig ett parallellt införande av ett oaktsamhetsbrott*”. Ytterligare kritik kommer från Svea Hovrätt och de grundar sina argument på hänvisningar till de negativa effekterna som ändringarna kommer åstadkomma och Stockholms universitet uttrycker att det inte finns tillräckligt starka skäl att genomföra reformen. Sammanfattningsvis kommer kritiken från olika håll och det är svårt att finna gemensamma komponenter.

6.2 Semistrukturerade intervjuer

I kommande avsnitt redovisas den insamlade empiri under två grova kategorier som benämns som rättsliga och sociala uppfattningar. Under dessa redogörs för följande subteman: gemensam principiell grund, den offentliga debatten och samhällsopinionen, könsstrukturer, lagtexten, brottsrubricering, samt rättssäkerheten. Intervjupersonerna har slumpmässigt tilldelats nummer likt: IP 1, IP 2, etc. Detta för att försäkra intervjupersonernas anonymitet.

6.2.1 Sociala uppfattningar

Flera av intervjupersonerna uttrycker att det finns en gemensam principiell grund att stå på gällande sexualbrott. IP 7 menar att samtalen om våldtäkt måste förändras i grunden och den nya lagstiftningen speglar synen på sexualitet i det moderna samhället. Under sin intervju utbrister IP 5 att:

”En jätteviktig grundprincip är att sex ska vara frivilligt”

Detta förtydligas även av IP 3 som är av uppfattningen att:

“Rent principiellt är det omöjligt att ha invändningar mot det här därför att det är så självklart att sexuell samvaro måste ske på bådass villkor”

Denna gemensamma principiella grund påverkar den offentliga debatten och i samtliga intervjuer resonerar intervjupersonerna kring den nya lagstiftningen gällande sexualbrott i relation till samhällsopinionen på följande sätt; övervägande är den positiva uppfattningen att den nya regleringen speglar samhällsopinionen. IP 5 anser att ändringarna i BrB 6 kap. har förstärkt debatten, samtidigt som han uttrycker att han uppfattar att det finns stora sociala och rättsliga förväntningar på lagstiftningen. IP 9 belyser vikten av att framföra argumenten för den nya sexualbrottsregleringen i den offentliga debatten eftersom de som troligtvis kommer uppleva störst besvikelse också har minst kunskap. IP 7 tar upp diskussionen gällande det normativa budskapet och menar att det som avgör om det kommer bli en realitet är beroende av hur problemet framställs i media och yttrar att:

“Förbättring måste visas för att folk ska tro på detta”

Intervjupersonerna har i olika stor utsträckning deltagit i den offentliga debatten och IP 4 menar, precis som IP 7, att diskussionen gällande sexualbrotten har skapat en större medvetenhet. Detta gör att det framstår som att statistiken visar en ökad problematik, trots att det inte är fallet och detta dels beroende på att anmälningsbenägenhet påverkas av den ökade medvetenheten. Samtidigt är IP 4 kritisk till de höga förväntningar som kan identifieras runt om i samhället. Han beskriver detta genom att förklara att:

“#MeToo i kombination med införandet av oaktshetsbrottet har varit en sprängkraft och det ses som en nackdel”

Under intervjuerna är det uppenbart att aspekten av genus och kön inte kan uteslutas ur diskussionen. Detta eftersom det finns en strukturell ojämlikhet inbyggd i den kriminella handlingen, sett utifrån att majoriteten av gärningspersonerna är män som utövar sexuellt våld mot kvinnor. Detta visar sig under samtliga intervjuer då användandet av stereotypiska könsroller förekommer. Förövare benämns som män och offer som kvinnor, trots att några av intervjupersonerna uttryckligen säger sig vilja hålla en könsneutral ton. Samtliga kvinnliga intervjupersoner fick frågan om de tror att åsikterna påverkas av att de är kvinnor i en diskussion gällande sexualbrott, och svaren är delade. Ett argument för att rollen som kvinna påverkar är att kvinnor troligtvis är mer positiva till den nya sexualbrottslagstiftningen. Den som inte instämmer i det resonemanget är IP 8 som uttryckte en förhoppning om att hon inte påverkas av sin könstillhörighet. I relation till detta lyfter IP 4 en tanke, vilken han själv beskriver som kontroversiell, rörande att det ökade antalet våldtäkter och sexuella övergrepp är relaterat till den ökade jämställdheten i samhället. Han menar att den ökade jämställdheten har lett till att flickor och kvinnor tar för sig mer, vilket provocerar pojkar och män. Här yttras att:

“Jag har en liten hypotes som är så kontroversiell att jag ännu inte har skrivit om det. Nämligen att den ökade jämställdheten paradoxalt nog på kort sikt, i vårt fall, får motsatt effekt i viss mening mellan könen. Så till vida att pojkar och män inte är mogna att bära det”

Detta följs av ett resonemang om att kvinnor bör vara medvetna om problematiken och i större utsträckning delta i uppfostran av män för att undvika den här situationen som IP 4 refererar till i sitt uttalande och för att ändra den mentalitet som män uppfostras med och är omgivna av. Först när detta är åtgärdat kan man se en effekt av 2018 års sexualbrottsreform.

6.2.2 Rättsliga uppfattningar

Majoriteten av intervjupersonerna uttrycker en begränsning i vad rätten kan åstadkomma och efterfrågar insatser på andra arenor för att förstärka den sexuella integriteten. IP 7 förmedlar att hur rättsväsendet hanterar detta är inte det enda som påverkar samhället i stort och säger att:

“Rättsväsendet kan inte ensamt vända på någonting”

Vidare menar flertalet intervjupersoner att ändringarna av den faktiska lagtexten har öppnat för debatt på andra arenor och ser att man startar en diskussion om detta i bland annat skolan. Genom att tidigt utmana de gällande könsrollerna, och eftersom att unga är en stor del i debatten, är det viktigt att sprida kunskap om detta redan i en tidig ålder för att bidra till medvetenhet i frågan. IP 9 talar om samtalet på alla nivåer, inte bara på det rättsliga planet och IP 7 att det krävs arbete på andra områden eftersom att:

“Det borde kännas lika självklart att anmäla en våldtäkt som att anmäla en bilstöld. Det är någonstans dit man skulle vilja komma någon dag”

IP 10 instämmer och säger att det är viktigt att information gällande den nya lagstiftningen når allmänheten för att en normativ förändring ska vara möjlig. IP 8 understryker här att vi inte heller får ge upp på rättsväsendet, eftersom det finns ett pedagogiskt ansvar hos regeringen för att få ut information.

Ytterligare ett intressant område, där de som inte arbetar som jurister uttrycker sig, fokuserar på att kommentera det juridiska arbetssättet. IP 3 menar att:

“Någonstans måste även jurister inse att lagstiftning ibland inte enbart är ett matematiskt system för att konkret tillämpa någonting som har stiftats lagar kring, utan att det faktiskt kan ha en opinionsbildande effekt och att det i vissa fall kan vara påkallat och befogat”

Här säger IP 3 att lagar inte alltid är lösningen på kriminalpolitiskt problem. Han menar dock inte att sexualbrottsreformen inte var nödvändig. I samband med detta uttrycker IP 3 kritik mot polisens och domstolarnas arbete. IP 4 instämmer och menar att jurister är fyrkantiga vilket IP 4 beskriver på följande sätt:

“Man sätter juridiken i högsätet och att det kan leda till vilka absurda konsekvenser som helst”

Han menar att den kritik som finns är riktad mot domstolar endast är kritik mot juridiken själv eftersom det är upp till domstolen att tolka vad som är acceptabelt i dessa sammanhang. Han säger sig ha upplevt att det funnits en motvilja från juridikens sida, att domstolar är för

principfasta och inte uppfyller sin roll som uppfostrande. Att det finns en tendens hos jurister att dribbla bort problem istället för att sätta ner foten:

“Det är juridiken när den är som mest absurd”

Även IP 1 uttrycker kritik mot det juridiska arbetssättet och menar att det finns ett stort tolkningsföreträde i lagstiftningen och att jurister kommer utgå från sina subjektiva erfarenheter i bedömningen. Han uttrycker att:

“Nämndemän i domen inte tror på kvinnornas historia för det som berättas är verklighetsfrämmande”

De intervjupersoner vilka är jurister avslår helt denna kritik och menar att lagändringen ger dem ett nytt verktyg att jobba med. De understryker även att domare faktiskt har ett tjänsteansvar och man får utgå från att de dömer utefter gällande rättsliga principer.

Angående den slutgiltiga lagtexten och reformen uttrycker intervjupersonerna skilda uppfattningar. De är överlag positiva till reformen, men till olika grad. IP 2 yttrar i samband med en fråga om detta att:

“Reformen innebar relativt små men inte betydelselösa förändringar”

Majoriteten av intervjupersoner ansåg att reformen var väntad, men att det gick fortare än förväntat. IP 1 på beskriver detta på följande sätt:

“Det finns inget annat brott i brottsbalken som varit föremål för så många utredningar, så många reformer och så mycket debatt”

Även åsikterna gällande den nya lagtexten skiftar bland intervjupersonerna, bland annat har IP 4 uttryckt att ändringarna av BrB 6 kap. inte medfört någon faktisk förändring. IP 4 uttrycker i samband med detta att:

“Samtyckeslagstiftningen kommer inte ändra ett skit eftersom det redan existerade en lagstiftning byggd på samtycke, men det har inte varit uttalat i lagen”

IP 7 uppfattar å sin sida den slutgiltiga lagtexten som “enklare” och därmed bättre än betänkandet. Viss kritik förekommer och IP 6 uppfattar den slutgiltiga lagändringen som “olycklig” i vissa avseenden då den inte helt följer 2014 års sexualbrottskommittés förslag. Enligt IP 8 var det i och med tidigare lagstiftning enklare att både bevisa brott, men i övrigt har hon inga invändningar mot den nya lagstiftningen. IP 5 säger sig vara positiv till införandet av ett oaktsamhetsrekvisit men hade önskat att förändringar uteblev.

De skillnaderna som återfinns i lagtexten är införandet av frivillighet och ett oaktsamhetsrekvisit. Majoriteten av intervjupersonerna är positiva till oaktsamhetsrekvisitet och IP 3 menar att det var fullständigt självklart och utmärkt att införa oaktsamhet i BrB 6 kap. eftersom det täpper igen ett hål där våldtäkt skett men det har inte varit uppsåtligt. Han beskriver att:

“Man kommer slippa de här fallen där män, för det är nästan alltid män, går fria trots att alla som har någon form av rättskänsla och moral i kroppen förstår att den handling som begåtts är djupt kränkande”

Även IP 4 uttrycker liknande åsikter:

“Jag drev införandet av oaktsamhet för att innan fick man kapitulera inför gärningsmannens verklighetsbild. Många gånger har de människorna som begår de här brotten en perverterad verklighetsbild i största allmänhet och inte minst i relation till kvinnor”

Han menar att rättssäkerhetsprinciperna är strukturellt betingade och oaktsamhetsrekvisitet kommer göra att bedömningen av vad som är “normalt” i sexuella sammanhang flyttas från gärningspersonen till domstolen, eftersom det är domstolen som får avgöra om gärningspersonen varit oaktsam eller inte. IP 4 hoppas nu att domstolen kommer uppfylla sin roll som uppfostrande, vilket han anser att det inte gjort innan. Ytterligare en person som är positiv till detta är IP 1. Han ser ett problem i att bedöma vad som är oaktsamt eftersom en oaktsamhetsnorm då måste definieras. Han menar att det är domstolens resonemang som avgör vad som anses vara oaktsamt och säger att det kommer uppstå problem i bevisningen.

En minoritet av intervjupersonerna är dock mindre positiva och IP 5 hade föredragit att ändringen gällande ett oaktsamhetsrekvisit hade genomförts utan införandet av en samtyckeslagstiftning. IP 10 är verksam jurist och säger att hon inte kan se ett enda fall där man skulle kunna använda oaktsamhetsrekvisitet och hänvisar till att gränsen mellan oaktsamhets- och likgiltighetsuppsåt är hårfin och att behovet av ett oaktsamhetsrekvisit helt enkelt inte fanns.

Att använda begreppet frivillighet istället för samtycke var en fråga som engagerade intervjupersonerna på olika sätt. Gemensamt för majoriteten är att de i samband med frågan om frivillighet och samtycke hänvisar till att samtycke används i BrB 24 kap. 7 §. IP 10 hänvisar till att det är ett juridiskt "hårklyveri", men att det i praktiken är en stor skillnad. Detta samtidigt som IP 7 menar att samtycke är ett mer "färdigt begrepp" medan frivillighet på ett annat sätt kan "fyllas" med innebörd. IP 1 instämmer, men menar att samtycke är ett svårt begrepp eftersom det är en process från nej till ja. Frivillighet däremot bygger inte på att övertalas. Ytterligare en intervjuperson som ser positivt på användandet av begreppet frivillighet är IP 6 och genom hela sitt resonemang är hon tydlig med att nu när det krävs frivillighet har självbestämmanderätten stärkts.

Rättssäkerhet är vidare en fråga som delar gruppen av intervjupersoner i tre läger. IP 9 är en av dem som är medveten om kritiken som inkommit gällande rättssäkerheten men anser att ändringarna inte står i strid med legalitetsprincipen och med detta inte försämrar rättssäkerheten. IP 8 tror dock att delar av allmänheten uppfattar att beviskraven har sänkts, vilket inte är korrekt. Hon reserverar sig här för att ändringarna mest troligt kommer leda till bevissvårigheter, detta med hänvisning till att innan fanns rekvisiten hot och våld med i relation till våldtäkt, vilket var enklare att bevisa.

En av de intervjupersonerna som förde ett längre resonemang kring frågan om rättssäkerheten var IP 3. Han menar att den nya regleringen är utmanande för rättssäkerheten och detta främst eftersom att det nu ställs högre krav på domare att göra en samvetsgrann bedömning. IP 3 förtydligar att det är viktigt att domstolen inte börjar tumma på beviskraven, vilket IP 3 dock inte ser som en risk trots att våldtäkt anses vara ett grovt brott. IP 4 är tydlig i sina åsikter och han inte tror att rättssäkerheten kommer påverkas eftersom han utbrister:

"Nej för fan! Det är bara den sortens demagogi som leder till den typen av argument"

Med demagogi avser IP 4 en argumentation baserad på känslargument och menar samtidigt att rådande rättssäkerhetsprinciper kommer påverka målsäganden på ett negativt sätt.

Resonemanget bygger på att IP 4 påstår att rättssäkerhetsprinciperna är strukturellt betingade och kopplar detta till varför han anser det positivt med ett oaktsamhetsrekvisit. Detta då den nya rubriceringen förflyttar bedömningen av vad som är "normalt", vilket nämns ovan. IP 4 ser med andra ord inte att rättssäkerheten kommer påverkas men att det finns problem inbyggda i rättssystemet.

IP 3 är ensam med att uttrycka att problem med bevisning i sexualbrottmål skulle minska drastiskt om polisen lade större vikt vid att utreda och säkra tekniska bevis. Han menar att detta kommer leda till fler fällande domar om det arbete som polisen ska utföra på brottsplatsen, med hänvisning till att den tekniska undersökningen, tas på tillräckligt stort allvar. Han vill se polisoperativa förändringar och uttrycker att:

“Det är polisens förbannade skyldighet att se till att brott som har två års straffminimum utreds grundligt”

IP 9 är väldigt positiv och menar att lagen går att tillämpa som förväntat. Den har även medfört positiva effekter, såsom att den reglerar tidigare oreglerade områden rörande sexualbrott. IP 2 är mer tveksam och tror inte att konsekvenserna av lagstiftningen kommer att bli jättestora och därför bör man inte förvänta sig att de syns någonstans. Bland annat IP 3 är däremot övertygad av det motsatta och menar att lagändringen kommer leda till fler fällande domar då nya områden har kriminaliserat och uttrycker att:

“Jag tror det här kommer leda till fler lagföringar. Om det inte blir följderna så är det någonting fel på lagen eller tillämpningen”

Ett gemensamt tema som kan skådas i majoriteten av intervjuerna är tron på lagändringens normativa verkan i samhället i relation till rätten. IP 6 hävdar att en fördel med sexualbrottsreformen är att det blir tydligt vad som är brottsligt och inte, vilket i sin tur påverkar den betydelse som den normerande effekten som lagen kan ha för normer i samhället. IP 7 uttrycker detta på följande sätt:

“På något sätt måste män liksom tänka efter mer än förut och så, det är ju det man hoppas ska bli en konsekvens av det här”

Fler av intervjupersonerna talar om lagen som en signal till samhället med syfte att påverka människors åsikter och attityder. IP 1 för ett resonemang kring lagens normativa budskap och talar om det som en pendelrörelse, vilket beskrivs som följer:

“Kan du verkligen ändra på människors attityd genom lagstiftning eller är det så att det är människornas attityder som gör att en lagstiftning fungerar?”

Även IP 8 uttrycker en tro på det normativa budskapet. Hon säger att som jurist får hon “ta ett steg tillbaka” och inte bara se lagen som ett arbetsredskap som ska tillämpas, utan att den även har andra sociala effekter i samhället. IP 9 säger sig däremot kunnat se en viss straffskärpning efter införandet av en samtyckesreglering och ser det som en konsekvens av lagändringen. IP 2 å andra sidan ser att en konsekvens av lagstiftning är att den har försvårat domstolarnas arbete då regleringen har otydliga gränser.

Flertalet av intervjupersonerna uppfattar att det är för tidigt att se lagens effekter men trots detta väljer många av dem redogöra för vilka effekter som de hittills har uppfattat. IP 10 säger följande:

“Det tar ju ett tag innan en ny lag, eller ett nytt beteende har nått allmänheten. Men jag tror att det kommer ske förändringar. Jag tror faktiskt det”

I samtal kring lagens effekter fördes samtalet många gånger naturligt in på konsekvenser som eventuellt skulle kunna ses i framtiden. Som nämns ovan menar flertalet intervjupersoner att det, vid tidpunkten för intervjun, var för tidigt att yttra sig om några effekter och detta innefattar även de icke förväntade konsekvenserna. En av dem är IP 7 som uttryckte exempelvis att lagändringen kan innebära att försvarsadvokaterna skulle behöva utveckla nya strategier för att försvara sina klienter. Denna idé presenterades för IP 8 och IP 10 som är verksamma jurister, dock inte som försvarsadvokater, men de ser inte att deras arbete eller försvarsadvokaternas arbete skulle förändras något sätt. IP 7 trodde även att lagen skulle kunna sända ett budskap till männen, vilket uttrycks på följande sätt:

“Det här kan ju möjligtvis vara någon form av signal till män att dom också kan ha rätt att känna någon form av sexuell kränkning”

IP 8 har reflekterat över hur reformen ska påverka straffvärdet på brottsliga gärningar och hur domstolen ska resonera kring straffskalan. Hon säger att vi får se hur det blir i framtiden när det kommer fler domar samt praxis från högsta domstolen.

7. Analys

I följande analyseras det som intervjupersonerna uttrycker med hjälp av Mertons begreppsram i kombination med Mathisens utveckling av teori om *latent-* och *manifesta funktioner* och *dysfunktioner*, för att studera de rättsliga och sociala uppfattningar som intervjupersonerna uttryckte. Mathisen betonar uppfattningen om att det sker en växelverkan mellan rättsliga och sociala normer, vilken är svår att bortse från. Lagändringens förarbeten används för att skapa en förståelse för de *manifesta funktionerna*, vilka är uttalade i prop. 2017/18:177. Eftersom det nedan refereras till intervjupersonernas personliga uppfattningar kan inget av det ses som den enda existerande sanningen i sammanhanget.

7.1 Sociala uppfattningar

Under majoriteten av intervjuerna framkommer tron på att samtycke, eller närmare bestämt frivillighet, vilar på gemensamma grundläggande principer vilket beskrivs som “sunt förnuft”. Detta förtydligas genom det som IP 3 säger:

“Rent principiellt är det omöjligt att ha invändningar mot det här därför att det är så självklart att sexuell samvaro måste ske på bådass villkor”

I enligt med det teoretiska ramverket är det nu möjligt att erhålla både ett *norm-* och ett *opinionsperspektiv* för att förstå hur sociala aspekter har påverkat den rättsliga utvecklingen gällande BrB 6 kap 1-3 §§. Enligt det *normsperspektiv* som Mathisen presenterar påverkar sociala normer den rättsliga utvecklingen och detta återfinns i intervjupersonernas uttalanden. Den gemensamma uppfattningen är att lagstiftaren grundat 2018 års sexualbrottsreform på den rådande normen kring sexualbrott. Dock får det inte uteslutas att en av de *manifesta funktionerna* med lagstiftningen är den önskade normerande effekten. Detta tyder på att

lagstiftarna ansåg att den sociala norm som existerade innan sexualbrottsreformen, gällande frivillighet i sexuella kontexter, var öppen för utveckling och lämplig att förändra. Detta visar att samtidigt som intervjupersonerna uttrycker att lagstiftningen hade grund i en samhällelig norm, var den normen inte tillräckligt utvecklad för att lagstiftarna skulle nöja sig med den. Det är även möjligt att se detta utifrån *opinionsperspektivet*. Att samhällsopinionen påverkar rättsväsendet, och detta eftersom samhällsdebatten rörande en samtyckeslagstiftning funnits i Sverige sedan den första statliga utredningen. En av intervjupersonerna uppfattar att en möjlig konsekvens av de uttalade *manifesta funktionerna* kan komma bli ett budskap till män, vilket förmedlar att även män har rätt att känna sexuell kränkning. Detta kan ses som att den *manifesta funktionen* kan komma att följas av en *latent funktion* där även männens frivillighet uppmärksammas. Samhällsdebatten har, speciellt under de senaste åren, varit aktuell i och med #metoo-rörelsen och den har troligtvis påverkat arbetet med reformen, inte minst politiskt då kriminalpolitiken använts för att attrahera väljare. En ökad medvetenhet i relation till sexualbrottsfrågor kan identifieras och de frekventa reformerna visar debattens storlek, vilket intervjupersonerna påpekar. IP 8 säger bland annat att hon är:

“Medveten om att denna typen av brott väcker debatt. Alltid”

I vilken utsträckning de olika intervjupersonerna deltagit i debatten kring sexualbrott varierar men alla har gemensamt att de är medvetna om debatten och det är tydligt att jämställdhet och genus är framträdande. Detta då majoriteten av de som utsätts för sexualbrott är kvinnor samt att en av lagens uttalade *manifesta funktioner* är att påverka jämställdheten, men ingen mer specifik genusediskussion förs. Med detta sagt kan diskussionen kring genus ses som en *latent funktion* eftersom den inte uttrycks i lagändringens förarbeten. Det är dock oundvikligt att inte föra en genusediskussion i relation till sexualbrottsreformen. I motsats till detta perspektiv, vilket dominerar debatten, uttryckte IP 4 sin åsikt gällande jämställdhet på ett lite annorlunda sätt. Han menar att en möjlig *latent dysfunktion* av den nya lagstiftningen, och hela debatten rörande sexualbrott, kan ses vara att den ökade jämställdheten skapar spänningar mellan könen och detta uttrycks på följande sätt:

“Jag har en liten hypotes som är så kontroversiell att jag ännu inte har skrivit om det. Nämligen att den ökade jämställdheten paradoxalt nog på kort sikt, i vårt fall, får motsatt effekt i viss mening mellan könen. Så till vida att pojkar och män inte är mogna att bära det”

I samma intervju uttrycker IP 4 att det finns en strukturell ojämlikhet inbyggd i brottet, sett utifrån att majoriteten av gärningspersonerna är män, och detta är möjligt att kopplat till växelverkan mellan de rättsliga och sociala normerna. Detta i och med att alla ska vara lika inför lagen, men det uppstår svårighet när det över 90 procent av de drabbade offren under 2018 var kvinnor. Denna problematik förtydligas genom de genomförda intervjuerna där samtliga intervjupersoner talar om män som förövare och kvinnor som offer, och detta förstärker den strukturella ojämlikheten i brottet. Det bör även understrykas att detta inte är någon verkning som lagen har, utan det tyder snarare på att samhället och rätten påverkar varandra och bör studeras gemensamt, vilket Mathiesen betonar.

Intervjupersonerna menar vidare att de upplevt att det finns höga sociala förväntningar på lagstiftningen, främst från kvinnor, och för att dessa inte ska leda till *latenta dysfunktioner* krävs information för att stärka det normativa budskapet. Det här tyder på att de *latenta-* och *manifesta funktionerna*, alternativt *dysfunktionerna*, bör tas i beaktande som en enhet, vilket Merton belyser. Detta eftersom det är viktigt att täcka in den gråzon som skapas då sociala och rättsliga aspekter verkar tillsammans. Här bör förtydligas, vilket Merton påvisar, att det är denna ömsesidighet som ger analysen sin komplexitet och denna har försökt mötas i detta arbete. Detta speglar även de höga rättsliga förväntningarna som beskrivs och de kan kopplas till Mathiesens strömbrytarteori där en övertro på vad rätten kan åstadkomma genom en kriminalisering betonas, och med detta menar Mathiesen att det existerar en uppfattning om att en kriminalisering omedelbart realiserar de uttalade *manifesta funktionerna*.

Intervjupersonerna uppfattar att detta inte är anpassningsbart på den nya sexualbrottslagstiftningen. Dels eftersom det kommer ta flertalet år innan några effekter av lagändringen kan konstateras, och dels för att de propagerar för ytterligare åtgärder inom andra arenor. Detta betonar ytterligare växelverkan mellan sociala och rättsliga faktorer, vilket representeras av det normperspektivet som Mathiesen presenterar.

7.2 Rättsliga uppfattningar

De rättsliga uppfattningarna tog upp störst del av samtliga intervjuer då det föll sig naturligt för intervjupersonerna att resonera kring rätten. Detta utesluter dock inte att det genom hela resonemanget förekommer referenser till det som Merton och Mathiesen menar, att växelverkan mellan rätten och samhället är av vikt och inte bör bortses från. Majoriteten av intervjupersonerna betonade återigen att det fortfarande är för tidigt att se effekterna av

sexualbrottsreformen. Detta gör det dels svårt att se om de *manifesta funktioner* av lagstiftningen realiserats, inom både samhället och rättsväsendet, och även problematiskt att identifiera möjliga *latent funktioner* eller *dysfunktioner* då den gradskillnad som finns mellan *latent funktionerna* från de *manifesta funktionerna* ofta är oansenlig. Dock uttrycker en av intervjupersonerna att en *latent funktion*, alternativt *dysfunktion*, som kan komma att bli en konsekvens är att försvarsadvokater kommer behöva utveckla nya försvarstekniker.

Vilket tidigare nämnt är en fastställd *manifest funktion* det normativa budskap som lagändringen ämnade sända ut i samhället. De allra flesta intervjupersoner uttalar en tro på denna *manifesta funktion* och att den ökade samhällsdebatten hjälper lagstiftningen att realisera sin *manifesta funktion*. Detta med grund i att debatten i samhället fått ett stort genomslag under de senaste åren, vilket förtydligas under rubrik 7.1. En av intervjupersonerna poängterar växelverkan mellan de sociala och rättsliga normerna vilket ses i följande citat:

“Kan du verkligen ändra på människors attityd genom lagstiftning eller är det så att det är människornas attityder som gör att en lagstiftning fungerar?”

Begreppet attityd syftar här till de sociala normer som råder i samhället och som lagändringen ämnar påverka. Under flertalet intervjuer nämns även att lagändringen har öppnat upp för debatt på andra arenor i samhället, vilka är av vikt för att lagen ska realisera sina *manifesta funktioner* och inte ge upphov till *latent dysfunktioner*. Genom att tidigt påbörja samtalen om till exempel könsnormer kan problem gällande sexuella övergrepp och strukturell ojämlikhet undvikas. Detta knyter samman hur de rättsliga- och sociala aspekterna påverkar varandra och är sammanvävda på ett sätt som gör dem svåra att separera i analysen.

Återkommande under samtliga intervjuer är diskussionen om 2018 års sexualbrottsreform och de *latent-* och *manifesta funktioner* som den kan tänkas ha. Ett tema rör rättssäkerheten där de olika intervjuerna visar att intervjupersonerna inte är eniga gällande om den kommer påverkas, vilket betyder att det finns en meningsskiljaktighet kring om det är en *manifest funktion* eller om fråga om rättssäkerhet snarare möjligen skulle kunna realisera en *latent funktion*, alternativt *dysfunktion*. Detta eftersom vissa av dem hänvisar till beviskraven där de säger att detta inte kommer innebära någon förändring medan andra menar att rättssäkerheten står inför en utmaning och med detta möjliggörs framtida *latent funktioner*. Det här då en av

intervjupersonerna är av uppfattningen att allmänheten tror att beviskraven har sänkts, vilket visar på att den växelverkan som finns mellan det sociala och det rättsliga är nödvändig. Här är det å andra sidan snarare lämpligt att se det som en “mer eller mindre” *latent-* respektive *manifest funktion* eftersom gradskillnaden är svår att identifiera, vilket Mathiesen benämner som möjligt.

I samband med diskussionen rörande rättssäkerhet uttrycks kritik mot polisen och domstolarnas arbete då en av intervjupersonerna menar att dessa inte uppfyller sina uttalade *manifesta funktioner*. Intervjupersonen anser att polisen har till uppgift att säkra bevisning på brottsplatsen och tas inte detta på tillräckligt stort allvar påverkas arbetet i domstol. Under ytterligare en intervju tar intervjuperson detta längre och yttrar att om rättssäkerheten skulle vara i fara är det endast kritik mot juridiken själv. Han menar att juridiken har ett antal uttalade *manifesta funktioner* att uppfylla. Om då lagstiftningen och den rättsliga processen ger upphov till *latent* *funktioner* eller *dysfunktioner*, är det ett problem som ligger inom det egna systemet. En tredje intervjupersonerna uttrycker att kritik endast är riktad mot juridiken som arbetsätt och inte mot sexualbrottsreformens syfte. Detta bland annat då utfallet i domstol kommer vara beroende av hur den enskilda domaren tolkar det sexuella skeendet utifrån sina subjektiva erfarenheter och upplevelser. Detta menar den intervjuade kan leda till *latent* *dysfunktioner* då ett och samma rättsfall kan få olika utfall beroende på vilken domaren som dömer. Detta kan också ses som en *manifest funktion*, alternativt *dysfunktion*, då flera av intervjupersonerna uttrycker att den nya lagtexten ger upphov till förändring när det gäller tolkningen av lagen och att bristen på vägledande rättspraxis tvingar domare till egen teologisk tolkning av lagtexten.

Att sexualbrottsreformen var väntad framgång i samtliga intervjuer, detta med grund i både den kriminalpolitiska debatten samt samhällsdebatten som pågick innan, och under, utredningens gång. Medan vissa av de intervjuade uppfattar att det redan nu är möjligt att se *manifesta funktioner*, menar andra att lagändringen inte visat på förändring eftersom lagen inte skiljer sig från tidigare lagstiftning eftersom den enda skillnaden är att frivillighet nu är uttalat i lagtexten. Detta utesluter dock inte att de *manifest* och *latent* *funktionerna* kommer realiseras i framtiden. Åsikterna rörande den slutgiltiga lagtexten går isär och vissa menar att lagändringen innebar en förenklad beskrivning medan andra hävdar att lagtextens slutgiltiga utformning blev “olycklig” och att den kommer försvåra det rättsliga arbetet i och med de tolkningssvårigheter som den medför. Detta tyder på att intervjupersonerna är oense om i

vilken utsträckning lagtexten kommer verkställa de *manifesta funktionerna* eller ge upphov till *latenta funktioner*, *manifesta-* eller *latenta dysfunktioner*.

En av de största förändringarna som 2018 års sexualbrottsreform medförde var en implementering av en reglering baserad på frivillighet. Samtliga intervjupersoner är överens om att begreppet frivillighet är att föredra och säger bland annat att begreppet är enklare för gemene man att förstå och att det ger en möjlighet att forma begreppet med korrekt innebörd istället för att använda begreppet samtycke som redan har en annan betydelse i brottsbalken. En del av intervjupersonerna nämner även att samtycke, juridiskt sett, kan meddelas både på för- och efterhand och att frivillighet mer syftar till den känslan i stunden av den sexuella akten, vilken lagstiftarna hade sikte på. Att ge sitt samtycke kan snarare ses som ett avtal och man kan ge samtycke även om man inte deltar frivilligt, vilket hade skapat ytterligare tolkningsproblem i domstolen. Med detta sagt realiserar den *manifesta funktionen* av lagstiftarens beslut och samtliga intervjupersoner väljer att se det som en *funktion*, och inte en *dysfunktion*.

Den andra stora förändringen var införandet av oaktsamhetsrekvisitet. Detta står även för en av den största uttalade *manifesta funktionerna* då det nu är möjligt att döma gärningspersoner som tidigare gått fria. Detta i kombination med att det i den slutliga beredningen sägs att en tydlig *manifest funktion* som väntas är en anmälningsbenägenhet, vilket belyser vikten av det normativa budskapet och den växelverkan som sker mellan rätten och samhället. En av intervjupersonerna berör även en *latent funktion* som han tror kommer realiserar, nämligen att det nu är domstolens och inte gärningspersonens verklighetsbild som är avgörande i bedömningen om brott begåtts eller ej, och detta i och med införandet av ett oaktsamhetsrekvisit. Han menar att tidigare har inte domstolen uppfyllt sin *manifesta funktion* som uppfostrande, men ser i och med det ovan nämnda att detta kan komma att realiserar. Samma intervjuperson nämner även att de rättssäkerhetsprinciperna som juridiken förhåller sig till är strukturellt betingade, eftersom kvinnor oftast faller offer för sexualbrott, och ser att oaktsamhetsrekvisitet är positivt i relation till detta. En svårighet som intervjupersoner belyser är att oaktsamhet kräver en aktsamhetsnorm för att kunna avgöra vad som anses "normalt" i sexuella sammanhang. Detta kan enligt ett antal intervjupersoner resultera i *latenta funktioner*, alternativt *dysfunktioner*, vilket nämnts tidigare, då det blir upp till den enskilda domaren att göra en subjektiv bedömning. I relation till detta uttrycker ett ytterligare antal intervjupersoner en svagare tro på införande av ett oaktsamhetsrekvisit. De ser inte heller hur

det kommer att användas och hänvisar till det redan gällande likgiltighetsuppsåtet och menar att de har samma innebörd. Detta betyder att de inte ser att de *manifesta funktionerna*, i relation till oaktsamhet, kommer realiseras.

7.3 Interaktionen mellan rättsliga och sociala normer

Tidigare i analysen har försök gjorts att separera de rättsliga uppfattningarna från det sociala, men det är tydligt att de bör sammanvävas. Det markeras tydligt hur intervjupersonerna beskriver det som Mathisen betonar, att interaktionen mellan rätten och det sociala inte går att bortse från. De betonar att detta återfinns i den debatt som pågått i samhället och det är tydligt att debatten påverkat lagstiftningen och är en grund till varför sexualbrottskommittén tillsattes, endast ett år efter sexualbrottsreformen 2013. Det blir med detta tydligt hur *opinionsperspektivet*, som Mathiesen presenterar, har påverkat den rättsliga utvecklingen. I och med lagens uttalade *manifesta funktion* om ett normativt budskap till samhället ser vi hur det rättsliga arbetet syftar till att påverka sociala normer, som är utgångspunkten i en frivillig sexuell akt. Majoriteten av intervjupersonerna talar om frivilligheten som en grundläggande princip och att lagtexten nu utgår från "sunt förnuft". Detta innebär att rätten försöker påverka samhället normativt, men också att *normperspektivet* har påverkat det rättsliga arbetet. Förmodligen är den nämnda rättsliga påverkan på normerna ett försök att förstärka vikten av frivilligt deltagande i en sexuell akt. Detta påvisar tydligt hur det inte endast är rätten som påverkar det sociala, utan det är en ständig växelverkan där de inte bör skiljas från varandra.

Att den diskussion som den nya lagstiftningen utvecklats bör diskuteras på andra arenor är en åsikt som flera av intervjupersonerna uttrycker, och detta återfinns även hos de instanser som lämnade remissyttrande till SOU 2016:60. Detta belyser tydligt den växelverkan som Merton och Mathiesen talar om och intervjupersonerna nämner att diskussionen kan syfta till att förändra diskursen om rådande könsnormer och social strukturell ojämlikhet som finns inbyggt i sexualbrotten. Att diskussionen på andra arenor, utöver den rättsliga, kan påverka samhällets förståelse för lagstiftningen och vidare sprida dess normativa budskap är någonting som intervjupersonerna är överens om. De instämmer med att detta är ett försök att förändra sociala normer och samhällsopinionen samt ett försök att stärka förståelsen för lagstiftningen i samhället. Växelverkan i detta fall är extremt tydlig och det är svårt att se när det bytet mellan det sociala och det rättsliga sker, men tydligt är att de arbetar tillsammans. Ett tillägg bör här göras. Under samtliga intervjuer berördes det rättsliga området i störst omfattning då

intervjupersonerna i huvudsak är verksamma inom rättsväsendet. Trots detta väljer samtliga att i sina svar inkludera de sociala aspekter de uppfattar. Detta tyder på att, även de som lever i en värld där den skrivna rätten dominerar, refererar till den växelverkan som utspelar sig mellan rätten och samhället.

I diskussionen gällande rättssäkerheten är det tydligt att det rättsliga arbetet påverkar samhället. En hotad rättssäkerhet kan ha en *latent funktion*, eller *dysfunktion*, och båda påverkar samhället. En *latent funktion* kan återfinnas hos målsägande i sexualbrotten som får upprättelse när förövaren döms, och en *latent dysfunktion* kan återfinns hos de tilltalade som riskerar att dömas för brott som de inte begått, eftersom beviskraven sänkts, vilket kritiken mot den hotade rättssäkerheten säger. Avsaknad av såväl målsägande som förövare hade eliminerat sexualbrott och rättsväsendets arbete hade inte existerat. Med detta påverkar *funktionen* och *dysfunktionen* samhällsopinionen och därmed det *opinionsperspektiv* som Mathiesen talar om, som i sin tur kan påverka det rättsliga arbetet. Ytterligare en intressant tanke är den möjlighet att de rättssäkerhetsproblem som riskerar att uppstå är djup inbäddade i samspelet mellan rätten och samhället, vilket gör att de riskerar att inte upptäckas. Intervjupersonerna uttrycker olika uppfattningar om rättssäkerheten men ingen av dem tar upp att problemen möjligen kan vara svåra att upptäcka. Detta är en *latent dysfunktion* som kan tänkas uppstå. Övrig analys må påvisa att det nämnda samspel endast är positivt, men detta är inte fallet då detta, liksom andra fenomen i samhället, finns problematiskt.

De tolkningssvårigheter som intervjupersonerna uttrycker förutspås bli en *manifest dysfunktion* av lagändringen och att detta skulle medföra att domare bedömer en handling utifrån sin egen verklighetsuppfattning, gör att vi, utifrån det som intervjupersonerna säger och det som lagens förarbeten uttalar, kan se hur samhället och rätten påverkar varandra. Domarens uppfattningar och erfarenheter kommer oundvikligen från det samhälle hen arbetar i, och det arbete hen utför påverkar samhället. Med detta sagt påverkar samhället domarens tolkning och domarens tolkning i specifika rättsfall påverkar samhällsmedborgarna, mer eller mindre. Det sker en växelverkan mellan rätten och samhället och det kan tolkas som att de sociala normerna gällande vad som är en kränkande handling inte är enhetliga i samhället, utan är en subjektiv uppfattning. Om målsägande och domaren har uppfattningar om vad som har hänt går isär skapas en diskrepans. 2018 års sexualbrottsreform av BrB 6 kap. 1-3 §§ kan ses som ett försök att, från lagstiftarens sida, skapa en enhetlig social norm om vad som är en

kränkande sexuell handling genom lagstiftningens normativa verkan, vilken är en *manifest funktion*.

8. Avslutande diskussion

Den rättssociologiska frågeställningen har med detta besvarats:

- *Vilka rättsliga och sociala uppfattningar uttrycker ett antal utvalda sakkunniga individer rörande sexualbrottsreformen som genomfördes i Sverige 2018?*
 - *Hur ser de på de ändringar och konsekvenser som sexualbrottsreformen rörande BrB 6 kap. 1-3 §§ ledde till?*

Ovanstående resultat och analys presenterar intervjupersonernas uppfattningar rörande 2018 års sexualbrottsreform och hur de ser på eventuella konsekvenser. Detta förstärks med hjälp av det teoretiska ramverket vilket visar på den växelverkan mellan det rättsliga och sociala.

Slutsatsen blir med detta att oavsett hur man vrider och vänder på ämnet påverkar sociala och rättsliga aspekter varandra och är i behov av att studeras tillsammans. Detta inte minst i relation till sexualbrotten vilka ofta utspelar sig i vardagliga sociala kontexter och samtalet kring detta pågår dagligen runt om i landet. Frågorna delades upp i två olika kategorier för att på ett systematiskt sätt försöka skilja det rättsliga och det sociala från varandra, men varje svar speglas av såväl sociala som rättsliga uppfattningar. Tydligt är det som Merton och Mathiesen menar, att det som sker i samhället och det som utspelar sig inom rättsväsendet alltid påverka varandra på ett sätt som är svårt att beskriva. Begripligt är med detta att de båda bör studeras i relation till varandra, vilken den ovan nämnda analysen visar på. De *manifesta funktionerna* återfinns i lagens förarbeten och är tydligt uttalande, medan de *latenta funktionerna* ofta är ytterst svåra att identifiera, inte minst med tanke på det noggranna arbete som ligger bakom lagstiftningen. Men den växelverkan som utspelar sig dem emellan, oavsett om de ger upphov till *latenta-* eller *manifesta funktioner*, alternativt *dysfunktioner*, påverkar hur vi som samhällsmedborgare ser på och förhåller oss till den skrivna lagtexten och hur det politiska spelet och de som medverkar i lagstiftningsprocessen arbetar.

8.1 Framtida forskning

I denna studie utgörs underlaget av ett antal intervjuer med utvalda sakkunniga där de uttrycker sina uppfattningar kring 2018 års sexualbrottsreform. I framtida studier anses det vara av värde att studera både allmänhetens syn på sexualbrottslagstiftningen i Sverige och samtliga sexualbrottsreformer, men även att studera det rättsliga utfallet som följde 2018 års sexualbrottsreform. Detta är lämpligt att göra när lagstiftningen varit verksam i åtminstone ett kalenderår, eftersom då har statistik och rättsfall att grunda analysen på publicerats. Även en studie med större fokus på genusperspektivet i förhållande till sexualbrottslagstiftningen skulle vara intressant och öppna dörrar för ökad förståelse för varför kvinnor är den mest utsatta gruppen. Även en internationell studie hade varit intressant att genomföra, där en jämförelse mellan Sverige och andra länders samtyckesreglering hade varit av intresse för att se hur svensk lagstiftning står sig på den internationella arenan, även om det är svårt att jämföra olika rättssystem. Med detta sagt hade en framtida studie med ett rättsligt eller sociologiskt perspektiv med fördel kunnat genomföras, men vi vill betona vikten av ett rättssociologiskt perspektiv då det med fördel förenar dessa två ämnesområden och studerar den som en enhet. Rättssociologin gör det som sagt möjligt att se rätten och samhällets interaktion. De isoleras inte från varandra.

9. Referenslista

9.1 Offentliga dokument

SFS 1994:1219. *Lagen om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.*

SFS 2018:618. Om *sexualbrott*.

SOU 2016:60. *Ett starkare skydd för den sexuella integriteten.*

Prop. 2017/18:177. *En ny samtyckeslagstiftning byggd på frivillighet.*

9.2 Tryckta källor

Andersson, Robert & Nilsson, Roddy (2017). *Svensk kriminalpolitik*. 2. Uppl. 2017. Liber: Stockholm.

Asp, Petter (2010). *Sex och samtycke*. 1. Uppl. Iustus: Uppsala.

Asp, Petter & Ulväng, Magnus (2014). *Straffrätt - en kortfattad översikt*. 3. Uppl. Uppsala: Iustus.

Baier, Måns m.fl (2018). *Om rättssociologi*. 1. Uppl. Studentlitteratur: Lund.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. Uppl. Liber: Malmö.

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskap*. 2. uppl. Studentlitteratur: Lund.

Hydén, Håkan & Hydén, Therese (2011). *Rättsregler - en introduktion till juridiken*. 6. Uppl. Studentlitteratur: Lund.

Mathiesen, Thomas (2005). *Rätten i samhället - en introduktion till rättssociologi*. 5. Uppl. Studentlitteratur: Malmö.

Merton, Robert K (1957). *Social Theory and Social Structure*. 2. Uppl. Free press: New York.

Nordlöf, Kerstin (red.) (2013). *Argumentation i nordisk straffrätt*. 3. Uppl. Norstedts juridik: Stockholm.

Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. Uppl. Malmö: Liber.

Wahlgren, Peter (red.) (2009). *Criminal law*. 8. Uppl. Stockholm Institute for Scandinavian Law: Stockholm.

Zetterström, Stefan (2012). *Juridiken och dess arbetssätt*. 2. Uppl. Iustus: Uppsala.

9.3 Elektroniska källor

Armstrong, Nathalie (2012). *Do informed consent documents for cancer trials do what they should? A study of manifest and latent functions*.

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=30b0febf-c3de-4c91-a7a1-15babfb802e2%40sessionmgr102> [Hämtad 2019-05-02].

Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt och sexualbrott*.

<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>
[Hämtad 2019-05-16].

Dolus (U.Å.). *Nationalencyklopedin*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/dolus> [Hämtad 2019-04-25].

FATTA! (U.Å.). *Om FATTA!* <http://fatta.nu/om-fatta-2/> [Hämtad 2019-05-27].

Frivillighet (U.Å.). *Nationalencyklopedin*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/frivillighet> [Hämtad 2019-04-25].

Global health and human rights database (2015). *M.C. v. Bulgaria*.

<https://www.globalhealthrights.org/pdf.php?ID=9994> [Hämtad 2019-04-15].

Göransson, Maria (U.Å.). Samtyckeslagstiftningen. *Nationalencyklopedin*.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/samtyckeslagstiftning> [Hämtad 2019-04-01].

Hermansson, Klara (2018). *Den svenska tryggheten - En studie av en kriminalpolitisk symbol*.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1230167/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2019-05-14].

Lagrådet (2018). *Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-01-23*.
<https://www.lagradet.se/wp-content/uploads/lagradet-attachments/En%20ny%20sexualbrottslagstiftning%20byggd%20pa%20frivillighet.pdf>
[Hämtad 2019-04-12].

Leijonhufvud, Madeleine (2010). *Samtyckeskrav kan äntligen göra Sverige till ett civiliserat land vad gäller sex*.
<https://www.svt.se/opinion/samtyckeskrav-kan-antligen-gora-sverige-till-ett-civiliserat-land-vad-galler-sex> [Hämtad 2019-04-05].

Sakkunnig (U.Å.). *Nationalencyklopedin*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sakkunnig> [hämtad 2019-05-02].

Samhälle (U.Å.). *Nationalencyklopedin*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/samhälle> [Hämtad 2019-04-25].

Samtycke (1964). *Svenska Akademiens ordbok*.
<https://www.saob.se/artikel/?seek=samtycke&pz=1> [Hämtad 2019-05-02].

Svenska Akademiens Ordböcker (2018). *Demagogi*.
<https://svenska.se/tre/?sok=demagogi&pz=1> [Hämtad 2019-05-17].

Svensson, Måns & Larsson, Stefan (2010). *Compliance or Obscurity? Online Anonymity as a Consequence of Fighting Unauthorised File-Sharing*.
<https://portal.research.lu.se/portal/files/5852850/2064725.pdf> [Hämtad 2019-05-02].

Sveriges Radio (2018). *Lagrådet sågar regeringens förslag till samtyckeslag*.

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6869038> [Hämtad 2019-04-12].

Sveriges radio (2017). *Samtyckeslagen och signaler den skickar*.

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=438&artikel=6837016> [Hämtad 2019-03-05].

Uppsåt (U.Å.) *lagen.nu*.

<https://lagen.nu/begrepp/Uppsåt> [Hämtad 2019-05-12].

10. Bilagor

Bilaga 1. Genomförande av kunskapsöversikt

Kunskapsöversikten grundar sig på sökningar i databaserna LubSearch, Google Scholar, Scopus, EBSCO, Karnov, InfoTorg Juridik samt Web of Science och inget krav på peer-reviewed sattes upp. Detta med hänvisning till att det råder brist på kunskapskällor relaterat till problemområdet.

De sökord som använts i samtliga databaser och som styrkt denna systematiska översiktsanalys är: “Samtyckeslag”, “Samtycke”, “Samtycke AND våldtäkt”, “Sexual consent AND Sweden AND Law”, “Sexual consent AND Sweden”, “consent AND Sweden AND law*”, “Rape AND Sweden AND law”, “Consent AND rape”, “Samtycke* sex* lag*, samtycke*, Samtyckeslag*, kritik* och “Sexual consent AND Sweden AND Law*”. Alla dessa sökord användes i samtliga av ovan nämnda databaser, exkluderat infoTorg Juridik där rättsfall som tagit stöd i brottsbalken hittades och sorterade efter datum. Därefter undersöktes den framtagna listan där samtliga våldtäktsfall samt sexuella övergrepp studerades för att sedan urskilja de fall som tillämpar lagrum BrB 6 kap. 1 §.

Inkluderingskriterier: Forskning bedriven på kunskapsöversiktens tre teman, (1) Förväntningar som fanns på den nya samtyckeslagen, (2) det rättsliga utfallet av lagändringen och (3) stöd för den nya samtyckeslagen. Vetenskapliga artiklar, domslut, journaler samt publikationer och offentliga dokument. Dokumenten skall behandla den svenska lagstiftningen, men kan vara skrivna på engelska eller svenska, och vara publicerade från och med år 2016.

Exkluderingskriterier: Andra språk än svenska och engelska, artiklar i kvällstidningar och andra likvärdiga källor och källor som granskade samtycke inom ett annat ämnesområde än sexualbrottslagstiftningen.

Deskriptiv analys

Författare/utgivare	Publiceringsår	Tema 1	Tema 2	Tema 3	Argumenterande/Review	Peer-reviewed
Hellström	2017	X			argumenterande	

Walkenfors	2016	X			argumenterande	
Zisimopoulou	2017	X			argumenterande	
Göthberg	2016	X			argumenterande	
Dom 2018-10-01 mål nr B 15565-17	2018		X		review	
Dom 2018-10-26 mål nr B 11893-18	2018		X		review	
Dom 2018-10-23 mål nr B 11152-18	2018		X		review	
Dom 2018-10-02 mål nr B 768-18	2018		X		review	
Dom 2018-11-23 mål nr B 11754-18	2018		X		review	
Dom 2018-10-25 mål nr B 823-18	2018		X		review	
Prop. 2017/18:177	2017	X		X	review	
SOU 2016:60	2016	X		X	review	

De teman som inkluderades i kunskapsöversikten var (1) förväntningar på den nya samtyckeslagen, (2) det rättsliga utfallet och (3) stöd för lagändringen och totalt 13 dokument inkluderats. Sex stycken placerades inom tema ett, sex stycken inom tema två och två stycken inom tema tre. Två dokument var relevanta inom både tema ett och tre.

Tematisk analys

Tema 1: Förväntningar på den nya samtyckeslagen

Detta tema valdes för att möjliggöra en identifiering av de förväntningar som fanns på den nya sexualbrottslagstiftningen innan den infördes och hur dessa förhåller sig till lagens utfall. Begränsningarna bestod dels av att ett stort bortfall kunde identifieras efter en genomgång av abstract och fulltext, och dels av att kriteriet för peer-reviewed dokument men fick utelämnas. Träffarna bestod till största del av sammanfattande litteratur där en enskild författare uttrycker en personlig åsikt. Följande kunskapskällor presenterar förväntningar på den nya sexualbrottslagstiftningen innan den trädde i laga kraft 1 juli 2018.

SOU 2016:60 presenterades i syfte att bland annat skapa en överblick av våldtäktsbrotten, förs en diskussion där förväntningar på den nya lagen kan urskiljas. En fördel med lagförslaget är dess normerande budskap och att den nya lagstiftningen skulle stämma bättre överens med den allmänna uppfattningen på området. Dock är författarna tydliga med att det inte förväntas fler fällande domar och de presenterade problemen med bevisningen kommer kvarstå (SOU:2016:60 s.184). I utredningen hänvisas man även till ett antal sakkunniga inom området vilka uttrycker att oaktsamhetrekvisitet endast kommer bygga på en normativ grund, vilket de menar kommer resultera i att bedömningen blir olika från fall till fall (Ibid s.137). Per Asp tillhör den grupp som är mer positivt inställd till lagändringen och särskilt till kriminalisering av oaktsam våldtäkt. Asp belyser att man inte förväntar sig att antalet fall kommer att öka i någon större grad, med att det ändå är värt att kriminalisera oaktsam våldtäkt. Han argumenterar vidare att hela handlingen behöver inte vara oaktsam i sin karaktär, det handlar snarare om att delar av handlingen kan betraktas på det sättet (Ibid s.137).

I Prop 2017/18:177 presenteras ett förslag på en ny sexualbrottslagstiftning och den praktiska användbarheten. Detta skiljer sig till viss del från den som presenterades i SOU 2016:60, dels för att i propositionen skrivs det att anmälningfrekvensen kommer öka. Förväntningar säger också att de nya bestämmelserna skulle stämma bättre överens med den samhällsopinionens åsikter. Samtidigt påstås det att de verkliga effekterna av lagändringen är svår att förutspå, men att en minskning av sexualbrott antas synas och att ändringarna troligtvis bidrar till större aktsamhet i situationer där brist på frivillighet återfinns (Prop 2017/18:177 s.75).

Anna Hellström påstår att frågan om det fanns ett behov för Sverige att införa en mer skärpt reglering gällande samtycke är någonting som kräver vidare diskussion. Med grund i ”Bulgariedomen” instämmer hon med Per Asp om att det inte fanns något krav på Sverige att införa en samtyckesreglering, utan att de snarare handlar om att tillämpa lagstiftningen för att skydda den sexuella integriteten. Vidare menar Hellström att Sverige borde tillämpat en lagstiftning som straffar dem som utfört sexuella handlingar utan samtycke, men att en lagstiftning baserad på endast samtycke skulle leda till osäkra resultat och inte bidra till ökad rättssäkerhet (Hellström 2017).

Vidare menar Walkenfors att lagstiftningen måste ge ett starkare skydd för individen i särskilt utsatta situationer. Walkenfors anser att detta täcks av den sexualbrottsutredning som regeringen tillsatte 2014 och han var därmed positivt inställd till den nya

samtyckesregleringen eftersom den skulle ge den utsatte större chans till upprättelse. Walkenfors anser att den kritik som riktats mot begreppet samtycke, bland annat att det skulle finnas bristande förutsägbarhet, inte längre är aktuell. Han anser att en större skillnad i antalet fällande domar inte skulle bli en konsekvens av en lagändring och det har skapats en felaktig bild i media gällande beviskraven, det är fortsatt åklagaren som kommer ha den fulla bevisbördan (Walkenfors 2016).

Tema 2: Det rättsliga utfallet

Den systematiska kunskapsöversikten inkluderade även det rättsliga utfallet efter att lagändringen trädde i kraft 1 juli 2018. Detta tema inkluderas då flera individer vilka var kritiska mot den nya samtyckeslagen innan den trädde i kraft även ansåg att lagen inte skulle resultera i några fällande domar, utan enbart skulle fungera som en signallag.

Ett problem var att flera av de domslut som offentliggjorts efter 1 juli 2018 använt sig av BrB 6 kap. 1 § i sin tidigare lydelse. Ett exempel på detta är ett fall som varit uppmärksammat i media där den så kallade "Kulturprofilen" anklagades och dömdes för våldtäkt. I detta fall använde sig domstolen av lagrummet BrB 6 kap. 1 § i sin lydelse före år 2013, detta eftersom brotten begicks 2011 (Stockholms Tingsrätt dom 2018- 10-01 i mål nr B 15565-17). Efter att avlägsnat de rättsfall som använt sig av BrB 6 kap. 1 § i en tidigare lydelse kvarstod för denna analys fem relevanta rättsfall. Efter att ha studerat dessa rättsfall kan det konstateras att domstolen använder sig av att den nya lagstiftningen som grund för bedömningarna.

Tema 3: Stöd för lagändringen

Det nya lagförslaget var som tidigare nämnt mycket omdiskuterat och de förarbeten som ansågs vara relevanta för den nya sexualbrottslagstiftningen har använts för att skapa en kunskapsbakgrund och förståelse för det lagstiftande arbetet.

SOU 2016:60 och prop. 2017/18:177 inkluderades i såväl tema 1 som tema 3 då resultatet i utredningen visar behovet för en samtyckesreglering samt hur den lagstiftningsprocessen gått till väga.

Avslutande diskussion

Den systematiska kunskapsöversikten gav oss en grundläggande kunskap om ämnesområdet och insikt om vilka kunskapskällor som finns relaterat till problemområdet. Det någorlunda

begränsade materialet har till största del inte använts i uppsatsen, detta med undantag för SOU 2016:60 och prop. 2017/18:177. Men med detta sagt bidrog den ändå med en förståelse och en grund att stå på som kunde användas i den fortsatta undersökningen.

Bilaga 2. Intervjuguide

1. Kan du berätta om din yrkesbana och vilket sorts arbete du utför idag?
2. Hur var din reaktion när du hörde att regeringen tillsatte 2014 års sexualbrottskommitté?
3. Har du varit delaktig i debatten som remissinstans eller delaktig i debatten på något annat sätt?
4. Vad var dina rättsliga och sociala förväntningar gällande lagändringarna som rörde BrB 6 kap. 1-3 § innan lagändringarna trädde i laga kraft?
5. Har dessa förväntningar/åsikter ändrats?
6. Vad var din första reaktion/tanke när du hörde förslaget om införandet av ett oaktsamhetsansvar? Vad anser du om detta?
7. Vilka är dina åsikter gällande att man valt att använda begreppet frivillighet istället för samtycke?
8. Vad är dina åsikter om den slutgiltiga lagändringen? (i och med att de båda uttalade sig i samband med SOU).
9. Hur hade du velat att den såg ut?
10. Är det något du känner att vi inte har tagit upp som är av intresse eller något som är viktigt att det berörs?

Bilaga 3. Informationsbrev

Hej ■■■■■,

Vi heter Ebba Süssly och Jenny Johammar och är två studenter vid Lunds universitet som läser kandidatprogrammet i kriminologi. Under vårterminen 2019 skriver vi vårt examensarbete i rättssociologi där vi ska undersöka hur förväntningarna såg ut på den nya samtyckeslagen innan lagändringen trädde i laga kraft. Detta med hjälp av intervjuer med sakkunniga som tidigare uttalat sig om lagen, dig inkluderat, för att kunna jämföra hur dessa förväntningar ser ut när lagen har trätt i laga kraft. Utöver detta ska vi eventuellt studera lagens rättsliga utfall efter 1 juli 2018.

Vi hade väldigt gärna velat intervjua dig då vi uppfattat att du uttalat dig gällande den nya samtyckesregleringen (eller) Vi är intresserade av att intervjua dig då vi tror du kan bidra med en intressant infallsvinkel på ämnet (eller) Vi blev rekommenderade av ■■■■■ att ta kontakt med dig och vi tror du skulle kunna bidra med en intressant infallsvinkel på ämnet. Intervjun kan genomföras både personligen eller via telefon/Skype/FaceTime, men även intervju via mail är ett alternativ om inget annat går att genomföra. Vi planerar att genomföra intervjun någon gång från och med vecka 15 och framåt och det är en semistrukturerad intervju där du får möjlighet att återge hur du nu ser på lagändringen. Intervjun kommer, med ditt samtycke, spelas in för att generera en så korrekt analys som möjligt. Vi är glada för all tid vi kan få, men vi estimerar tiden för intervjuerna till cirka 30-60 minuter. Detta för att du och dina åsikter ska bli representerade på ett korrekt sätt i den slutliga analysen. Viktigt att notera är att intervjuerna inte kommer spridas vidare och den information som de genererar kommer endast användas i den nämnda kandidatuppsatsen. Om så önskas kommer vi ta kontakt med dig och få bekräftat att det är okej att vi använder specifika citat i texten, om det skulle bli aktuellt. Sedan kommer vi självfallet dela med oss av den färdiga uppsatsen.

Vi är tacksamma för svar.

Med vänliga hälsningar,

Ebba Süssly & Jenny Johammar.

Bilaga 4. Analys av remissyttranden

Remissinstans	Diarienummer	Beslutsförfattare	Positiv	Neutral	Negativ
Riksdagens ombudsman	R 115-2016	Lars Lindström	X		
Svea Hovrätt	2016/1009	Göran Nilsson och Fredrik Wersäll			X
Stockholms tingsrätt	Ju2016/06811/L5	Tore Gissin och Sophie Lindholm			X
Jönköpings tingsrätt	Ju2016/06811/L5	Agneta Lilja och Sven Gudmundsson			X
Göteborgs tingsrätt	198/TGG 2016	Johan Kwart och Malin Cronhamn m.fl.			X
Malmö tingsrätt	502-2016	Eva Wendel Rosberg och Anders Nordenskjöld			X
Umeå tingsrätt	Ju2016/06811/L5	Mikaela Forsgren och Ola Wärbo	X		
Justitiekanslern	6828-16-80	Anna Skarged och Maria Wagermark		X	
Domstolsverket	Ju2016/06811/L5	Martin Holmgren och Sofia Lyth	X		
Åklagarmyndigheten	ÅM2016-136	Anders Perklev och Karin Lindström Kron	X		
Polismyndigheten	A486.049/2016	Chrlotta Lokrantz Sandberg och Sofia Wirlée	X		
Kriminalvården	2016-26729	Nils Öberg och Annika Tiensuu	X		
Brottsförebyggande rådet	0279/16	Erik Wennerström och Sigrid Granath	X		
Rättsmedicinverket	X16-90534	Monica Rodrigo och Olof Larsson	X		
Socialstyrelsen	29163/2016	Pär Ödman och Shriti Radia	X		
Folkhälsomyndigheten	02899-2016 1.1.3	Beatrice Tander Gellerbrant	X		

Statens beredning medicinsk och social utvärdering SBU	STY2016/122	Susanna Axelsson och Knut Sundell		X	
Statens institutionsstyrelse	1.7.1-3743-2016	Kent Ehliasson	X		
Södersjukhuset	SÖS 1611-1251	Tomas Movin & Lotti Helström	X		
Länsstyrelsen Stockholm	101-41190-2016	Magdalena Bosson & Ann-kristin Vesterlund	X		
Länsstyrelsen Östergötland	801-897-17	Juno Blom & Kristina Zetterström	X		
Skolverket	2016:1658	Sofie Lundkvist		X	
Skolinspektionen	02-2016:8607	Tommy Lagergren		X	
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)	2033/16	Lena Nyberg & Maria Billinger	X		
Diskrimineringsombudsman	2016/393	Agneta Broberg och Emmah Edström		X	
Statens medicinråd	01:05	Ewa Thorslund		X	
Uppsala universitet Juridiska institutionen	UFV 2016:1870		X		
Uppsala universitet Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)	UFV 2016:1870		X		
Lunds universitet	V 2016/1725	Ulrika Andersson	X		
Göteborgs universitet	VR 2017/10	Mari Brännvall	X		
Stockholms universitet juridiska fakulteten	SU FV-1.1.3-3477-16	Jonas Ebbesson och Karolina Alveryd			X
Linköpings universitet barnfrid- Nationellt kunskapscentrum	LiU-2017-00346	Moa Mannheimer och Karin Röbbäck de Souza m.fl.	X		
BUP Stockholms läns landsting	LiU-2017-00346	Poa Samuelberg	X		
Amnesty International	37	Anna Lindenfors och Katarina Bergehed	X		
ATSUB- anhöriga till sexuellt utnyttjade barn	Ju2016/06811/L5	Birgitta Holmberg	X		
Brottsofferjouren Sverige	Ju2016/06811/L5	Sven-Erik Alhem & Heléne Carlsson	X		

ECPAT Sverige	Ju2016/06811/L5	Anders L. Pettersson	X		
FATTA!	Ju2016/06811/L5	Emma Moderator och Anna Thomasson m.fl.	X		
FATTA MAN	Ju2016/06811/L5	Lars Brickstad och Svante Tidholm, m.fl.	X		
Föreningen tillsammans	Ju2016/06811/L5	Emma Blomdahl	X		
HOPP Stockholm	Ju2016/06811/L5	Julia Ribbing, Matthis och Lisa Kron Sabel m.fl.		X	
Kvinnofronten	-	Gerda Christenson och Åsa Christenson m.fl.			X
Kvinnors nätverk	Ju2016/06811/L5	Leila Qaraee	X		
RFSL	-	Frida Sandegård och Magnus Kolsjö m.fl.	X		
RFSU	-	Kristina Ljungros	X		
Riksidrottsförbundet	RF 733/16-03	Stefan Bergh		X	
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige- ROKS	-	Zozan Inci	X		
Stiftelsen allmänna barnhuset	Ju2016/06811/L5	Anne Marie Brodén och Cecilia Sjölander	X		
Stödcentrum Humlegården	Ju2016/06811/L5	Susanne Byström och Catarina Carlsson	X		
Svenska föreningen för sexologi	Ju2016/06811/L5	Lennie Lindberg och Maria Carola Bure	X		
Svenska journalistförbundet	2016/89 810	Jonas Nordling		X	
Svenska kyrkan	Ks 2016/1158	Antje Jackeleén och Lisa-Gun Bernerstedt	X		
Sveriges advokatsamfund	R-2016/2094	Anne Ramberg			X
Sveriges Kvinnolobby	-	Clara Berglund	X		
Unicef Sverige	-	Chritina Heilborn		X	
Unizon	-	Zandra Kanakaris och Olga Persson	X		
Centerkvinnorna	Ju2016/06811/L5	Sofia Jarl och Emma Blomdahl	X		

Se Sambandet	-	Carin Holmberg			X
S-kvinnor	-	Carina Ohlsson	X		
Djurskyddet	Ju2016/06811/L5	Linda Maria Vonstad		X	
Judex	Ju2016/06811/L5	Madeleine Sundell och Nina Rung	X		
Stockholms universitet kriminologiska fakulteten	-	Anita Heber	X		
barnombudsmannen	3.9:0557/16	Fredrik Malmberg	X		
brottsoffermyndigheten	10141/2016	Annika Öster och Jennie Lejon Koski	X		